

Základní škola a Mateřská škola Vranovice

**MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ
PROGRAM ŠKOLY**

Školní rok: 2023/2024

Vypracovala: Mgr. Jana Masaříková

Obsah

1.	Úvod	4
2.	Charakteristika školy	5
3.	Základní cíle MPP	6
3.1	Obecné cíle	6
3.2	Krátkodobé cíle	7
3.3	Zaměření MPP	9
4.	Metody a formy práce	10
5.	Výchova a vzdělávání žáků	11
5.1	Témata prevence ve vyučovacích předmětech	12
5.2	Témata prevence podle zařazení v RVP	12
5.3	Preventivní programy	13
6.	Zaměření PP na cílové skupiny	16
6.1	Vzdělávání pedagogických pracovníků	16
6.2	Spolupráce školy s rodiči a veřejností	17
7.	Školní program proti šikanování	18
7.1	Vymezení pojmu šikana	19
7.2	Stádia šikanování	21
7.3	Legislativa	22
7.4	Informace o šikaně	23
7.5	Krizový plán řešení šikany	25
7.6	Obecné postupy, co dělat, když ...	29
8.	Co dělat, když – intervence pedagoga	31
8.1	Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí	31
8.2	Netolismus	33
8.3	Sebepoškozování	34
8.4	Nová náboženská hnutí	35
8.5	Rizikové sexuální chování	36
8.6	Příslušnost k subkulturám	37
8.7	Domácí násilí	38
8.8	Hazardní hraní	40
8.9	Žáci s PAS (poruchami autistického spektra)	41
8.10	Kyberšikana a další formy kybernetické agrese	42
8.11	Vandalismus	45
8.12	Záškoláctví	47
8.13	Tabák	49
8.14	Alkohol	52
8.15	Návykové látky	54
8.16	Aktuální problematika - odkazy	58
9.	Krizový plán školy	59
10.	Kontakty	62
11.	Literatura	68
12.	Evaluační MPP	69

13. Závěr	69
14. Přílohy	70
14.1 Dopis rodičům ohledně šikany	70
14.2 Návody pro vyučující ve stručné podobě	71
14.3 Témata prevence podle zařazení v RVP	73

1. Úvod

Minimální preventivní program školy (MPP) je soubor opatření a návrhů, jejichž cílem je vytvářet dobré klima školy. Vychází z potřeb školy, využívá nové informace a nabídky programů. Je aktualizován o nové legislativní předpisy, jeho součástí je plán proti šikaně, krizový scénář a obsahuje také kontakty na odborníky.

Preventivní program je zpracováván na jeden školní rok metodikem prevence, je průběžně vyhodnocován a písemné vyhodnocení účinnosti jeho realizace za školní rok je součástí výroční zprávy o činnosti školy.

Cílovou skupinou jsou žáci 1. – 9. ročníku. PP má pomáhat k osvojování základních kompetencí v oblasti zdravého životního stylu a rozvíjet dovednosti, které vedou k odmítání všech druhů rizikového a sebedestructivního chování, projevům agresivity a porušování zákona.

Součástí preventivního programu je zapojení žáků do procesu utváření pravidel ve škole, osobní zodpovědnosti k daným pravidlům a z nich vyplývajícím právům a povinnostem. Program slouží také k vytváření atmosféry vzájemnosti, důvěry, respektu a bezpečí ve škole. Cílem programu je naučit žáky pracovat s informacemi, kriticky hodnotit, porovnávat a vytvářet si vlastní názor. K realizaci všech těchto cílů je nutná spolupráce školy, všech žáků a pedagogů, otevřená komunikace mezi školou a rodiči a vzájemná důvěra v tomto vztahu, propojení školy s dalšími institucemi. Slouží učitelům jako zásobárna nápadů, osvědčených postupů a zdroj informací.

Rodičům poskytuje celkový přehled o rizikovém chování tak, aby na svém dítěti mohli zavčas rozpoznat varovné signály. Mohou si zde vyhledat kontakty na odborníky, pokud by problém nechtěli řešit v součinnosti se školou.

MPP vychází z pokynů Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže. Zde je uvedeno, že pro tvorbu Minimálního preventivního programu jako základního legislativního dokumentu, který upravuje oblast primární prevence rizikového chování ve školách a školských zařízeních, je zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, který ukládá povinnost vytvářet podmínky pro zdravý vývoj dětí, žáků a studentů a pro předcházení rizikového chování. Dále se v legislativě opírá o: Zákon č. 379/2005 Sb., o opatření k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, Vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, Vyhlášku č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, Zákon č. 359/1999Sb, o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, Metodický pokyn ministra

školsví, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže (Čj.: 20 006/2007 -51 ze dne 16. 10. 2007), Zákon 563 /2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM (MPP)

Školní rok: 2023/2024

Základní škola a Mateřská škola Vranovice, Masarykova 178

Školní metodik prevence (MP): Mgr. Jana Masaříková

Konzultační hodiny metodika prevence: úterý 8:50 – 9:35

Výchovná poradkyně (VP): Mgr. Zdeňka Říhová

Konzultační hodiny výchovného poradce: čtvrtek 7:30 – 8:30

Školní psycholog (ŠP): Mgr. Kateřina Navrátilová

Konzultační hodiny školního psychologa: pondělí, středa 14:00 - 16:00

S programem jsou seznámeni učitelé školy, rodiče dostávají informace o MPP na třídních schůzkách. Noví žáci 6. ročníku jsou seznámeni s funkcí MP.

V plném znění je MPP umístěn na stránkách školy ve složce ŠPP, ve sdílených dokumentech a dále v tištěné podobě ve sborovně školy.

Veškeré aktivity a činnosti, které jsou plánované v MPP, přispívají k prevenci školní neúspěšnosti. Žáci ohrožení školním neúspěchem mohou využívat doučovací kroužky.

Zvýšenou péčí je třeba věnovat začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem.

2. Charakteristika školy

Základní škola se nachází v obci Vranovice, asi 35 km na jih od Brna. Jedná se o vesnickou školu s I. a II. stupněm, součástí je i mateřská škola.

Ve školním roce 2023/2024 navštěvuje nižší stupeň celkem 188 žáků, vyšší stupeň 154 žáků. Třídní kolektivy tvoří žáci z Vranovic a žáci z okolních vesnic. Škola je rozdělena do tří

budov. Pracovní kolektiv tvoří 27 učitelů, školní psycholog, dále asistenti, učitelky MŠ, vychovatelky družiny a školního klubu a nepedagogičtí pracovníci.

Riziková místa školy:

Škola je rozdělena do tří budov. Na budově Masarykova loni proběhla rekonstrukce střešních prostor s přístavbou. Stará budova školy je členitá, s množstvím schodišť, zákoutí a okrajových prostor s WC, šatnami. Tato místa skýtají více prostoru k rizikovým aktivitám žáků. Proto klademe především důraz na dohled všech pedagogických pracovníků v těchto prostorách. Jde především o oblast šaten, WC, dílen, chodeb. Budova U Floriánka prošla v minulých letech rozsáhlou rekonstrukcí, vznikla zde i nová část přístavby s bazénem. V těchto místech jsou vybudovány družina, sprchy, šatny a další prostory, ve kterých je třeba zajistit bezpečnost žáků. Třetí budovou školy je MŠ.

Na začátku školního roku jsou všichni žáci prokazatelně poučeni o pravidlech bezpečného chování ve škole. Pravidla chování jsou zakotvena v novém školním řádu. V kompletní podobě je u ředitele školy a na webových stránkách, ve zkrácené podobě v každé učebně.

Zákaz používání mobilních telefonů během dopoledního vyučování se osvědčil, v novém školním řádu jsou od letošního školního roku pravidla upřesněna. Opatření přispívá ke zdravějšímu klimatu ve třídách, eliminuje rizika kyberšikany. Škola tímto opatřením může zamezovat on-line hazardním aktivitám. Při výuce lze pod dohledem vyučujícího s mobily i nadále pracovat.

3. Základní cíle MPP

3.1 Obecné cíle

Pro děti je důležité zahájit primární prevenci právě v době základní školní docházky, poskytnout jim co nejvíce informací (přiměřeně k věku žáků), naslouchat jejich problémům, otevřeně s nimi hovořit i na neformální úrovni, posilovat jejich sebevědomí, rozvíjet sociální komunikaci a spolupráci.

Obsahem MPP je:

- výchova ke zdravému životnímu stylu
- rozvoj a podpora sociálních kompetencí u žáků

- zapojení všech žáků do procesu výuky, tzn. snížení rizika vyčlenění některých žáků z kolektivu
- rozvoj tvořivosti, samostatného uvažování, kritického myšlení a sociálních dovedností žáků
- vytvoření široké nabídky volnočasových aktivit jako prevence nudy nebo stresu
- zapojení témat souvisejících s prevencí do výuky ve všech vhodných předmětech

3.2 Krátkodobé cíle

Pro řadu dětí může být nástup do školy a školního kolektivu emocionálně náročný. Jejich prožívání se totiž odvíjí také od vztahů v rodině. Je třeba naplno využít adaptačního období, postupně začleňovat žáky zpět do výchovně - vzdělávacího procesu, odstraňovat jejich negativní emoce a tím předcházet školní neúspěšnosti. Při problémech neprodleně informovat zákonné zástupce a spolupracovat s nimi. Skupina žáků, která je ohrožena školním neúspěchem, může využívat různých forem individuálního doučování.

Třídní učitelé během školního roku zachycují varovné signály o sociálně patologických jevech v rámci své třídy. Vedou žáky k respektování školního řádu, zásad slušného a společenského jednání, pravidel zdravého života, podporují příznivé klima ve své třídě založené na přátelských a solidárních vztazích. Vyučující odborných předmětů se na prevenci jednotlivých rizikových forem chování zaměřují také, témata prevence začleňují do tematických celků učiva.

MPP na školní rok 2023/24 obvykle navazuje na výsledky dotazníkového šetření, které proběhlo v loňském školním roce. Na škole pracuje školní preventivní pracoviště a školní parlament. Žáci mohou využívat schránku důvěry.

Na škole máme k dispozici školního psychologa. Důležitou oblastí práce školního psychologa je péče o žáky s výchovnými problémy. Výchovné problémy žáků mohou být projevem specifických i nespecifických poruch chování či osobnostních vlastností, jako jsou emoční labilita, zvýšená senzitivita, úzkost a další. Mohou souviset s dlouhodobě nepříznivými výchovnými podmínkami v dysfunkční rodině, kde je dítě frustrované či dokonce deprivované, popř. je v náhradní rodinné péči. Často také výchovné problémy souvisejí se situací ve škole a ve třídě. Tito žáci mívají těžkou pozici ve škole a narušené vztahy s dospělými i s vrstevníky a školní psycholog je často jedním z mála, který je

netrestá, nenapomíná, neodmítá, ale provází, poskytuje jim bezpečí a podporu při hledání řešení. Školní psycholog vyjadřuje, že chování žáka není v souladu s obecně přijímanými normami, nicméně žáka nehodnotí, nekritizuje, nekárá ani nevyhrožuje sankcemi. Pokouší se pochopit pohled samotného žáka na to, jak se projevuje a jak vnímá reakce okolí na své chování. Snaží se také zmapovat rodinnou a školní situaci, vztahy s vrstevníky, náplň volného času, zájmy, kroužky či přání do budoucna. Pak následuje motivační rozhovor, zaměřený na získání náhledu a motivaci ke změně. Důležité je vytvořit plán pomoci, který se postupně zpřesňuje. Pokud je to nezbytné, spolupracuje školní psycholog s externími odborníky, popř. odešle dítě do specializované péče. Spolupracuje s rodiči žáků s výchovnými problémy, kteří musí dát Individuální souhlas s péčí školního psychologa o jejich dítě. Když se nepodaří s rodiči navázat kontakt, může se škola obrátit s žádostí o podporu na OSPOD.

Role školního psychologa spočívá jak v poskytování poradenských služeb, tak i v preventivní a intervenční práci. Zajišťuje též krizovou intervenci. Ta bývá nejčastěji poskytována z důvodu silně problémového chování, agrese, vztahových problémů s vrstevníky, rodiči nebo učiteli. Krizová intervence je metodou psychologické práce, jež pracuje s konkrétní situací žáka, která je jím pocíťována jako zátěžová, nepříznivá a ohrožující. Aktuální krize překrývá všechny ostatní zážitky, je pro ni typická úzkost a panika. Cílem krizové intervence je umožnit žákovi kontakt s vlastní krizí a vytvořit si určitý odstup, jenž mu umožní nahlédnutí vlastního problému. Aktuální zvládnutí krize je většinou možné v průběhu jedné až tří návštěv u psychologa. Krizová intervence je svou podstatou jedinou formou intervenční služby, která u nezletilých klientů nevyžaduje předchozí souhlas rodičů. Informace o poskytnuté službě se sdělují bez zbytečného odkladu až následně po realizované intervenci.

Nižší ročníky ZŠ je třeba zvykat na soužití ve třídách, stanovit a dodržovat pravidla slušnosti a tolerance. Vztahové problémy se posunují do stále nižšího věku žáků.

Na prvním stupni mohou učitelky pracovat s projektem Kočičí zahrada, který je výborný a již dříve se při práci s dětmi osvědčil. Důležitým úkolem i v letošním roce bude stmelit nově utvářené kolektivy 1. a 6. ročníku pomocí společných aktivit. Těžiště práce i tak zůstává na třídních učitelích. Třídní učitel, který je s žáky v nejužším kontaktu, měl by citlivě vnímat změny ve třídním klimatu a se třídním kolektivem pracovat. Jinak má naše škola výhodu celkového menšího počtu žáků, učitelé mají přehled o silných i slabých stránkách tříd. TU spolupracují s ostatními pedagogickými pracovníky, vzájemně se informují, vyžadují aktivní spolupráci hlavně od rodičů problémových žáků.

Při tvorbě preventivních programů budeme spolupracovat s městskou policií a PČR. Respektovali jsme požadavky žáků při evaluaci školních dotazníků a loni zajistili besedy a programy o kyberšikaně. PČR provede v letošním roce pokračující proškolení žáků II. stupně o nebezpečí drogové závislosti, kyberšikaně a trestní zodpovědnosti.

Na druhém stupni budeme dle potřeby spolupracovat s externím odborníkem PPP.

Nepostradatelnou zůstává práce třídních učitelů na třídnických hodinách, spolupráce s výchovnou poradkyní, metodičkou prevence a předmětem Výchovou ke zdraví.

V 9. ročníku se soustředíme na zdravý životní styl a další směřování žáků na SŠ.

Mezi hlavní vnitřní informační zdroje školy patří knihovna odborné a metodické literatury a odborných periodik, schránka důvěry, školní nástěnky, webové stránky školy obsahující veškeré potřebné kontaktní informace.

Problematiku prevence včleňují pedagogové do výuky v jednotlivých předmětech průběžně během školního roku.

3.3 Zaměření MPP

Preventivní program se zaměřuje na tyto základní oblasti prevence:

- užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky) a onemocnění HIV/AIDS a další infekční nemoci související s užíváním návykových látek
- kriminalitu dětí a mládeže – krádeže, podvody
- virtuální drogy a gambling,
- záškoláctví a jeho řešení v rámci školy a jeho včasná intervence k rodičům
- šikanu a jiné násilí, rasismus, xenofobii, intoleranci, kyberšikanu
- pravidelný a zodpovědný dohled nad chováním žáků prvního a druhého stupně a včasného odhalování jejich patologického chování
- rozpoznání a zajištění včasné intervence v případech domácího násilí
- týrání a zneužívání dětí
- ohrožování mravní výchovy mládeže
- poruch příjmu potravy (mentální bulimie, anorexie)

4. Metody a formy práce

- vytvoření pozitivního sociálního klimatu ve škole, atmosféry důvěry, pohody a klidu, beze strachu z neúspěchu

- využití projektové výuky, kooperativní vyučování
- samostatná práce žáků
- využití kritického myšlení
- vést žáky ke schopnosti vyjádřit vhodně svůj názor, argumentovat, diskutovat
- využití simulačních her – hraní rolí, navození reálné situace a zhodnocení nejrůznějších způsobů jejího řešení
- brainstorming, diskuse
- nácvik verbální i neverbální komunikace

Třídní učitelé musí citlivě pracovat se stále vzrůstajícím počtem žáků, kteří mají výukové obtíže doložené vyšetřením v pedagogicko-psychologické poradně. Tito žáci by mohli tvořit rizikovou skupinu při utváření třídních kolektivů. Citlivou a náročnou záležitostí je spolupráce s rodiči problémových žáků. Je třeba zohledňovat žáky s odlišným mateřským jazykem.

Volnočasové aktivity

slouží k podpoře aktivního trávení volného času.

- zájmové kroužky
- exkurze v rámci jednotlivých předmětů (dle zájmu žáků)
- akce školní družiny a klubu
- výlety
- pobyty, LVK (dle zájmu žáků)

Školní družina, klub a mateřská škola mají vypracovány vlastní plány aktivit pro školní rok. Součástí jsou i aktivity společné pro děti a jejich rodiče.

Plán bude v průběhu školního roku doplňován dle aktuálních potřeb školy.

5. Výchova a vzdělávání žáků

Výchova ke zdravému životnímu stylu prostupuje celý výchovně vzdělávací proces a vhodná témata lze nalézt prakticky ve všech vyučovacích předmětech od 1. do 9. ročníku.

Odpovídá věkové úrovni žáků.

1. - 3. ročník

- 1) Věnovat pozornost včasnému odhalování specifických poruch učení či jiných potíží a jejich náležitému řešení
- 2) Odhalit nepodnětné rodinné prostředí a možnými prostředky pomoci rodině i žákovi zvládat úkoly vyplývající z naplňování školní docházky
- 3) Pomáhat žákům zvládat stresové situace spojené se školní docházkou, odhalovat je, povídat si o nich
- 4) Upevňovat třídní kolektiv a vést žáky k vzájemné toleranci
- 5) Odbourávat známky xenofobie, rasismu či šikany
- 6) Stanovit jasná pravidla pro soužití třídního kolektivu
- 7) Vést děti ke zdravému životnímu stylu
- 8) Vytvářet dobré vztahy žák – učitel – rodič

4. - 6. ročník

- 1) Včasné odhalování šikany či jiných sociálně – patologických jevů ve třídě
- 2) Vytváření důvěryhodného vztahu žák – učitel – rodič
- 3) Upevňování kolektivu a vztahů v něm
- 4) Naučit žáky umět odmítnout, umět odlišit zlé od dobrého, nebát se mít vlastní názor
- 5) Vést žáky ke zdravému životnímu stylu
- 6) Zvládnout přechod na druhý stupeň ZŠ, zvládnout změnu režimu, vytvořit si důvěryhodné vztahy s novými vyučujícími, stanovit nová pravidla

7. – 9. ročník

- 1) Stanovení pravidel pro soužití žáků ve třídě
- 2) Odhalování prvků šikany či jiných negativních jevů
- 3) Vést žáky k diskusi a uplatňování, či obhajování jejich názorů
- 4) Vést žáky k zodpovědnosti za své činy
- 5) Vést žáky k toleranci
- 6) Řešení problémů v rovině důvěry žák – rodič – učitel
- 7) Odhalit u žáků jejich talent a nadání a najít s nimi cestu k perspektivě jejich života
- 8) Systematická profesní příprava
- 9) Upevňovat u žáků zdravé sebevědomí
- 10) Vést je k reálnému řešení životních situací
- 11) Vést žáky ke zdravému životnímu stylu
- 12) Ukázat žákům, kde naleznou pomoc v mimořádných životních situacích

13) Stanovit hodinu konzultace se školním metodikem prevence

5.1 Témata prevence ve vyučovacích předmětech

Prvouka - vztahy v rodině a kolektivech, zdraví, dopravní výchova

Přírodověda – lidské rasy, výchova ke zdraví, osobní bezpečí, zdraví člověka

Dějepis – rasy a jazyky

Cizí jazyky – rozdílnost kultur

Český jazyk a literatura – mimočítanková četba

Hudební výchova – muzikoterapie

Výtvarná výchova – drogy a kouření – plakát

Chemie – návykové látky

Biologie – rasy, zdravá výživa, sexuální výchova

Výchova k občanství – společenské vztahy, šikana, problémy rasové a jiné nesnášenlivosti, sebehodnocení, sebepoznání, zvládání neúspěchu

Výchova ke zdraví – specifická primární prevence na vyšším stupni je součástí předmětu.

Žáci 1. až 3. ročníku se v hodinách prvouky soustředí na dopravní výchovu, znalost dopravního značení, učí se zdravotní výchově. Zúčastňují se akcí na dopravním hřišti a soutěží.

Žáci 4. a 5. ročníku pokračují v dopravní výchově a účastní se soutěží.

U dětí podporujeme zdravou výživu projekty Ovoce do škol, Mléko do škol.

Součástí výchovně vzdělávacího procesu je sebehodnocení žáků vhodnou formou dle typu předmětu.

Žáci se zapojují do nejrůznějších naukových, uměleckých a sportovních soutěží. Ve škole mohou pracovat v mnoha zájmových kroužcích. Žáci převážně nižšího stupně využívají činnosti školního klubu.

5.2 Témata prevence podle zařazení v RVP

Jsou v kontextu s tématy prevence v ŠVP a jsou uvedeny v příloze.

5.3 Preventivní programy

V průběhu školního roku 2023/24 jsou pro třídy objednány následující preventivní programy:

Třída	Termín	Aktivita	Pořádající organizace	Zajišťuje
1. A, B	září	Adaptační týden Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem (osvojování bezpečných pravidel chování ve škole)	ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice	TU TU TU
	říjen	Chodci v dopravě (osvojování bezpečných pravidel v silničním provozu v roli chodce, bezpečná cesta do školy) Záchranáři a 1. pomoc	ZŠ a MŠ Vranovice, IZS Pohořelice	TU ŘŠ, MP
	červen	Jízdní policie Brno – seznámení s prací složky PČR Hasík	PČR HZS JmK	ŘŠ, MP TU
2. A, B	září	Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem (osvojování bezpečných pravidel chování ve škole)	ZŠ a MŠ Vranovice	TU ŘŠ, MP
	říjen	Záchranáři a 1. pomoc	ZŠ a MŠ Vranovice, IZS Pohořelice	TU
	červen	Jízdní policie Brno – seznámení s prací složky PČR Prevence požáru Hasík	ZŠ a MŠ Vranovice, PČR HZS JmK	ŘŠ, MP TU
3. A	září	Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem (osvojování bezpečných pravidel chování ve škole)	ZŠ a MŠ Vranovice,	TU TU
	říjen	Záchranáři a 1. pomoc	ZŠ a MŠ Vranovice, IZS Pohořelice	TU
	červen	Jízdní policie Brno – seznámení s prací složky PČR Prevence požáru Hasík	ZŠ a MŠ Vranovice, PČR HZS JmK	ŘŠ, MP TU
4. A, B	září	Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem (osvojování bezpečných pravidel chování ve škole)	ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice	TU TU
	říjen	Dopravní výchova pro žáky (dopravní hřiště, cyklista a chodec, bezpečnost)	Domeček Pohořelice ZŠ a MŠ Vranovice, PČR	TU ŘŠ, MP

	červen	Jízdní policie Brno – seznámení s prací složky PČR Prevence požáru Hasík	HZS JmK	TU
5. A, B	září	Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem (osvojování bezpečných pravidel chování ve škole)	ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice	TU TU
5. A		Klima třídy		Školní psycholog
5. A, B	říjen	Záchranáři a 1. pomoc Jízdní policie Brno – seznámení s prací složky PČR	ZŠ a MŠ Vranovice, IZS Pohořelice ZŠ a MŠ Vranovice, PČR	TU
	červen	Prevence požáru Hasík	HZS JmK	ŘŠ, MP TU
6. A, B	září	Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem (osvojování bezpečných pravidel chování ve škole)	ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice	TU TU
		AP - Sportovní den pro žáky 6. ročníku, sportoviště Žabčice	ZŠ a MŠ Vranovice	MP, TU
	říjen	Preventivní program za účelem seznámení se s nově příchozími žáky. Adaptační výjezd, Lanové centrum Proud Brno, 550 Kč na žáka	ZŠ a MŠ Vranovice SVČ Lužánky	Školní psycholog MP, TU
	listopad	Jízdní policie Brno – seznámení s prací složky PČR Preventivní program PČR (šikana, kyberprostor, návykové látky, trestní odpovědnost)	PČR	ŘŠ, MP MP, TU
	prosinec	Preventivní program Jak se nestát obětí sociálních sítí, 90 Kč na žáka	Bc. Matěj Krejčí	MP, TU
	červen	Prevence požáru Hasík	HZS JmK	TU
7. A	září	Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem (osvojování bezpečných pravidel chování ve škole)	ZŠ a MŠ Vranovice	TU
7. B		Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem (osvojování bezpečných pravidel chování ve škole)	ZŠ a MŠ Vranovice	TU
	říjen	Jízdní policie Brno – seznámení s prací složky PČR	ZŠ a MŠ Vranovice, PČR	MP, TU ŘŠ, MP
7. AB	listopad		PČR	MP, TU

	duben	Preventivní program PČR (šikana, kyberprostor, návykové látky, trestní odpovědnost) Preventivní program Jak se nestát obětí sociálních sítí, 90 Kč na žáka	Bc. Matěj Krejčí	MP, TU
8. A, B	září	Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem (osvojování bezpečných pravidel chování ve škole)	ZŠ a MŠ Vranovice	TU
8. A		AP - Sportovní den pro žáky, sportoviště Žabčice	ZŠ a MŠ Vranovice	MP, TU
8. A	říjen	Bezpečně v kyberprostoru – soutěž mezi školami	Domeček Pohořelice	MP
8. B		AP - Sportovní den pro žáky, sportoviště Žabčice	ZŠ a MŠ Vranovice	MP, TU
8. A, B	listopad	Jízdní policie Brno – seznámení s prací složky PČR	ZŠ a MŠ Vranovice, PČR	ŘŠ, MP
	březen	Preventivní program PČR (šikana, kyberprostor, návykové látky, trestní odpovědnost) Preventivní program Jak se nestát obětí sexuálního násilí, 90 Kč na žáka	PČR mjr. Mgr. Jan Machuta	MP, TU
9. AB	září	Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem (osvojování bezpečných pravidel chování ve škole)	ZŠ a MŠ Vranovice	TU
		Festival vědy (profesní orientace)	projekt "Jihomoravský kraj fandí vědě" ÚP Brno - venkov	TU VP, TU
9. B	říjen	Exkurze žáků 9. A, 9. B – Úřad práce, Brno – venkov Jízdní policie Brno – seznámení s prací složky PČR	ZŠ a MŠ Vranovice, PČR	ŘŠ, MP
		Prevence drogové závislosti, film „Banger“ + beseda	MÚ Pohořelice	ŘŠ, TU
9. AB	listopad	Preventivní program PČR (šikana, kyberprostor, návykové látky, trestní odpovědnost)	PČR	MP, TU
9. A	březen	Preventivní program Drogová kriminalita a my v roce 2024, 90 Kč na žáka	pplk. JUDr. Jaromír Badin	MP, TU

Naplnění aktivit, případně jejich rozšíření, se bude odvíjet od aktuálních potřeb a nabídek. Součástí výchovy a vzdělávání budou úkoly a aktivity stanovené účastí v projektech školy. K rozvíjení praktických dovedností žáků využijeme projektových dnů. Programy budou doplňovány o další vhodná témata a případnou pomoc odborníků.

6. Zaměření PP na cílové skupiny

6.1 Vzdělávání pedagogických pracovníků

V přípravném týdnu proběhlo pro sborovnu školení Google Classroom – používání Kalendáře Google a školení iPady.

Již dříve se sborovna zúčastnila semináře Klima třídy (Mgr. Renata Ježková).

Další vzdělávání dle aktuálních potřeb a nabídky, lze využívat i on-line možností.

Hlavní podíl na dalším rozvíjení znalostí a dovedností související s prevencí rizikového chování spočívá v samostudiu všech učitelů školy, školního metodika prevence a výchovného poradce.

Metodik prevence má akreditované studium.

Pro pedagogy podílející se na realizaci minimálního preventivního programu je školní metodik prevence metodickým pomocníkem, který pro ně vyhledává nové informace a podněty. MP předává učitelům aktuální nabídky programů pro žáky i jejich rodiče pořádané PPP Brno.

Pedagogové mohou využívat materiály s tématy: Třídnická hodina, Odměny a tresty a Kyberšikana a mnoha dalších zdrojů inspirace ze školení. Vzdělávání pedagogických pracovníků je odvislé od aktuální nabídky.

Pedagogičtí pracovníci naší školy se při své pedagogické činnosti řídí těmito zásadami:

- 1) Vytvářet příjemné a klidné mikroklima ve škole
- 2) Vytvářet optimální podmínky pro vzdělávací proces, kdy je minimalizováno nepříznivé ovlivňování rozvoje schopností a osobnosti žáka
- 3) Vytvářet důvěryhodný vztah mezi vyučujícím a žákem tak, aby žák našel k učiteli cestu a získal jeho pochopení
- 4) Soustavně a pečlivě sledovat vývojové a individuální potřeby žáků
- 5) Včas odhalovat poruchy vývoje, učení a chování u dětí
- 6) Soustavně propagovat a nabízet dětem sport i jinou zájmovou činnost pro smysluplné trávení volného času
- 7) Poukazovat na nebezpečí návykových látek a dalších rizikových jevů

- 8) Ujasňovat žákům nenásilnou formou smysl života
- 9) Ukazovat životní perspektivy
- 10) Posilovat zdravou sebedůvěru
- 11) Učit překonávat problémové a zátěžové situace
- 12) Rozlišovat hierarchii hodnot
- 13) Navazovat úzký kontakt mezi školou a rodiči
- 14) Vést cíleně práci školního klubu

6.2 Spolupráce školy s rodiči a veřejností

Učitelé, rodiče i žáci spolupracují

- s výchovnou poradkyní
- s metodikem prevence
- se školním psychologem
- s PPP Břeclav a PPP Brno
- s Policií ČR, či Městskou policií
- se sportovními zařízeními pro volný čas
- se SVČ Pohořelice, Ivančice, Lužánky

Škola se snaží o širší spolupráci s rodiči žáků. Tak, jak se zvyšují počty problémových žáků, tak se zvyšuje i podíl individuálních pohovorů s třídními učiteli a vedením školy. Na hovorových hodinách a třídních schůzkách informujeme rodiče o prospěchu a chování dětí. Rodiče mají možnost se zúčastňovat kulturních a sportovních akcí pořádaných školou. Informace mohou čerpat rovněž na webových stránkách školy.

Všechny aktivity jsou zaneseny v plánech školních a mimoškolních akcích základní školy, mateřské školy, družiny, školního klubu. Výchovné a vzdělávací problémy řešíme i s odborníky OSPOD, případně SVP.

7. Školní program proti šikanování

Byl vytvořený dle Metodického pokynu Ministra školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních Čj. MSMT- 22294/2013-1. Metodický pokyn je provázán s Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Čj. 21291/2010-28. Aktuálně je doplněn o nový metodický pokyn MŠMT <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny> . Reaguje na zvýšenou agresivitu žáků nejen navzájem, ale zvláště vůči pedagogům, reflektuje události z února 2016. Z tohoto důvodu je doplněn mimo jiné o postupy při šikaně pedagogických pracovníků.

Najdete v Čl. 8 Šikana zaměřená na učitele: jak ji předcházet a jak ji řešit.

Program proti šikanování je součástí MPP, dle potřeby jej lze doplňovat a aktualizovat. Účelem tohoto bezpečnostního plánu je riziku účinně a konkrétně předcházet. Doplňuje informace MPP na školní rok, zejména krizový plán. Reaguje na aktuální jevy ve společnosti.

Cílem programu je upozornit na závažnost šikanování, poskytnout pedagogickým pracovníkům základní informace o jeho projevech a napomoci hledat řešení těchto specifických problémů.

V plném znění je problematika uvedena v souboru metodických doporučení na stránkách MŠMT:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Do programu se zapojí pracovníci školy, rodiče a žáci dle svých kompetencí:

- 1) Na počátku školního roku třídní učitelé pečlivě seznámí žáky se školním řádem.
- 2) Rodiče jsou na třídních schůzkách informováni o problematice šikanování, prokazatelně jsou seznámeni se školním řádem.
- 3) Třídní učitelé vytvoří společně se třídou pravidla chování a dbají na jejich dodržování. Spolupracují s výchovným poradcem.
- 4) Třídní učitelé provádí na počátku školního roku ve spolupráci s metodikem prevence jednoduchý monitoring vztahů mezi žáky.

- 5) Třídní učitelé i ostatní pedagogičtí pracovníci spolupracují a informují se navzájem o rizikovém chování žáků, informují vedení školy, výchovného poradce a metodika prevence.
  - 6) Třídní učitelé každý měsíc seznamují písemnou formou metodika prevence s aktuálním stavem chování ve třídě.
  - 7) Třídní učitelé 1. a 6. ročníku uskuteční adaptační program, na kterém si zmapují utvářející se vztahy ve třídách.
  - 8) Všichni pedagogové sledují případné změny chování ve třídách, v kterých se účastní výuky žáci s individuálním vzdělávacím plánem.
  - 9) Všichni pedagogové se seznámí s Metodickým pokynem MŠMT k řešení šikanování ve školách.
  - 10) Učitelé, kteří provádějí dozor na chodbách, se soustředí na chování žáků o přestávkách, běhání po chodbách, běhání z patra do patra, chování na WC, „hraní si různých her.“
  - 11) Učitelé informatiky se soustředí na poučení žáků o nebezpečí kyberšikany a možnosti zneužití internetu.
  - 12) Výchovný poradce pracuje se třídami prostřednictvím školního parlamentu.
  - 13) Žáci školy využívají kromě komunikace s třídním učitelem, metodikem prevence, výchovným poradcem k řešení svých problémů i schránku důvěry.
  - 14) Všichni pedagogové se snaží vytvářet přátelské a vstřícné pracovní prostředí, které ale jasně vymezuje hranice a pravidla slušného chování a dbají na jejich dodržování.
  - 15) V případě řešení šikany se pedagog drží krizového plánu. Preventivně pracuje se třídou, nepodceňuje prvotní signály a využívá odborného poradenství (PPP, PČR, OSPOD apod.).
  - 16) Ředitel školy odpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence, zajistí vzdělávání pracovníků v akreditovaných kurzech k problematice šikanování.
  - 17) Během školního roku ŠMP provede monitoring šikany za celou školu.
- Školní psycholog šikanu nevyšetřuje ani netrestá. Svou roli hraje v prevenci šikany, jako konzultant vyšetřovacího týmu a jako konzultant a intervnující ve prospěch obětí, pachatelů, rodičů i třídy.

7.1 Vymezení pojmu šikana

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učitelé, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také

profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

Podoby šikany:

Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti.

Důležité znaky šikanování:

Záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese, skrytost.

Typy a formy šikany

1. Zraňování izolací, oklikou a „uměleckými výtvy“
2. Násilné a manipulativní příkazy
3. Krádeže, ničení věcí a manipulace s nimi
4. Slovní agrese a zastrašování zbraněmi

Jaký je rozdíl mezi šikanováním a škádlením?

Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanování nepovažuje škádlení nebo agrese, které nemá znaky šikanování. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agresi neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

Naše práva končí tam, kde začínají práva druhého.

7.2 Stádia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným

objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy. Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychických šikan: U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

7.3 Legislativa

V zákoně č. 40/2009 Sb, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“) ani v jiném zákoně není šikana sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, přesto šikana může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů.

Protiprávní jednání s prvky šikany může být kvalifikováno jako přestupek dle zákona číslo 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“). Nejčastěji se bude jednat o přestupky proti občanskému soužití dle ustanovení § 49 odst. 1 zákona o přestupcích (např. ublížení na cti, vyhrožování újmou na zdraví atd.). Za přestupek je odpovědná osoba starší 15 let.

Závažnější forma šikany může vykazovat znaky skutkové podstaty například těchto trestných činů: proti zdraví: § 145 Těžké ublížení na zdraví; § 146 Ublížení na zdraví; proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství: § 171 Omezování osobní svobody; § 173 Loupež; § 175 Vydírání; § 177 Útisk; dále pak trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti: § 185 Znásilnění; § 186 Sexuální nátlak; § 187 Pohlavní zneužití; § 191 Šíření pornografie; § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií; trestných činů proti majetku: § 205 Krádež; § 228 Poškození cizí věci; konečně se může jednat i o trestné činy narušující soužití lidí: § 353 Nebezpečné vyhrožování; § 354 Nebezpečné pronásledování.

7.4 Informace o šikaně

Jak poznám, že mi šikanují dítě a co mám dělat?

Ne všechny děti jsou ve škole šikanovány, ale potkat to může každé z nich. Vnímavý rodič si změny v chování dítěte vyvolané zkušeností se šikanou může všimnout jako první.

Doporučujeme všimnout si zejména těchto projevů chování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechutí jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo).
- Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach.
- Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě.
- Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.

- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma.
- Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Jestliže pozorujete některé z výše uvedených příznaků, naslouchejte svému dítěti, projeďte mu svou podporu a důvěru. Dohodněte se s ním na dalších krocích. Nedělejte nic bez jeho vědomí. Doporučujeme navštívit třídního učitele, ředitele školy.

Moje dítě šikanuje jiné, co mám dělat?

Málokterý rodič by si přál slyšet, že jeho dítě ubližuje někomu jinému. Nicméně i takovouto zprávu můžete ze školy obdržet. V takové nelehké situaci je důležité nedělat unáhlená rozhodnutí.

Nekritické hájení vlastního dítěte nebo napadání druhé strany nepomůže nikomu ze zúčastněných. Vstřícnost a ochota ke spolupráci vám umožní se v situaci rychle a dobře zorientovat a minimalizovat nepříjemné důsledky průběhu šetření,

Poznat, že mé dítě je iniciátorem šikany, je těžké. Šikanovat totiž mohou i děti, do kterých bychom to nikdy neřekli. Mohou to být jak děti agresivní, sebestředné, prospěchově propadající, jedničkáři, děti z rodin sociálně potřebných, ale i z rodin s vysokou ekonomickou úrovní. Mají však něco společného, něco jim chybí. Obvykle to bývá hlubší emocionální vztah v rodině a dostatek pozitivní pozornosti od rodičů. Z toho vyplývá, že jestliže chci, aby se mé dítě k ostatním chovalo lidsky, je dobré pravidelně se dítěti věnovat, kontrolovat kde a s kým se stýká a jeho volný čas smysluplně vyplnit.

Jestliže vaše dítě bylo opravdu aktérem šikany, může být jeho chování voláním o pomoc v těžké životní situaci nebo nevhodným způsobem sebeprosazování. Pro jeho další pozitivní

psychosociální vývoj je důležitá pomoc odborníka - např. střediska výchovné péče, pedagogicko-psychologické poradny, dětského psychologa.

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Spolupráce školy s rodiči

1. Informovat rodiče na třídních schůzkách o problematice šikany - MP a třídní učitelé.
2. Prokazatelně seznámit rodiče s řádem školy, kde jsou tyto zásady ukotveny.
3. Doporučit rodině, aby si všímala možných náznaků šikany a nabídnout jim pomoc.
4. Při podezření na šikanování jednat s rodiči oběti i agresora.
5. Zachovat taktní přístup a důvěrnost informací.
6. Doporučit rodičům možnost porady s psychologem.
7. Zpřístupnit informace pro rodiče o varovných příznacích šikanování a kontaktech při vyhledávání pomoci na webových stránkách školy v oddílu ŠPP.

7.5 Krizový plán řešení šikany

Postup při řešení počáteční šikany: „pedagogická chirurgie“

(zpracováno podle Koláře, M: Bolest šikanování)

1. Pozorovat chování žáků a atmosféru ve třídě, odhadnout závažnost
2. Oznámit své podezření vedení školy a MP a domluvit se na jednotném postupu
3. Zjistit informace od oběti i spolužáků, pořídít zápis
4. Najít vhodné svědky
5. Provést individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky, ne oběti s agresorem
6. Chránit oběti šikany
7. Provést rozhovor s agresory, případně konfrontaci mezi nimi, pořídít zápis.
8. Informovat rodiče oběti i agresora
9. Informovat zřizovatele

10. Svolat výchovnou komisi. Řešit problém v pedagogické radě
11. Rozebrat situaci se třídou, dále sledovat a pracovat se vztahy
12. Informovat zákonného zástupce oběti šikanování o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace, nabídnout psychoterapeutickou péči PPP nebo jiného poradenského zařízení
13. Výchovná opatření pro agresory

V mimořádných případech :

- doporučení rodičům na dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP apod.
- podání návrhu OSPOD k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy.
- vyzoomění Police ČR

Strategie vyšetřování

Hlavní zásady:

- snahou musí být zabránit prozrazení toho, kdo o šikaně informoval, tedy **ochránit informátory před pomstou agresorů**
- vyšetřování obětí i svědků, ale i agresorů je realizováno tak, aby ostatní nemohli vyhodnotit, co kdo řekl!

NIKDY NEKONFRONTUJTE OBĚŤ S AGRESOREM (i kdyby to žádali rodiče agresora; ochrana oběti je hlavní úkol)!

Při vyšetřování hledáte odpovědi na následující otázky:

Cíle vyšetřování: získání konkrétních informací :

Kdo je obětí? Případně kolik je obětí?

Kdo je agresorem, příp. kolik jich je?

Kdo je iniciátorem, kdo aktivním účastníkem a kdo je agresor i oběť ?

Co, kdy, kde a jak konkrétního dělali agresori obětím?

K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?

Kde byli a co dělali, příp. jak reagovali ostatní?

Jak dlouho šikanování trvá?

Výpovědi k jednotlivým otázkám je nutné důkladně zapsat a uspořádat do kvalitního důkazního materiálu.

POPLACHOVÝ PLÁN – při výbuchu skupinového násilí

Metodické východisko pro účinnou pomoc

- překonání šoku pedagoga
- bezprostřední záchrana oběti
- zvláštní organizační opatření (strategie se týká všech žáků ve třídě)
- rozhovor s informátory a oběťmi
- nalezení vhodných svědků
- individuální, příp. konfrontační rozhovory se svědky
- ochrana oběti
- rozhovor s agresory, příp. konfrontace mezi nimi

Krizový scénář pro „lynč“

a) interní ochrana

1. první kroky pomoci
  - zvládnutí vlastního šoku (emoce a jednání)
  - zastavit skupinové násilí
  - poskytnout oběti nejnutnější pomoc (láska, soucit, odvaha)
  - přivolat pomoc, nevzdalovat se ze skupiny
2. organizace podmínek pro vyšetřování
  - zalarmovat další pedagogy a domluvit se s nimi o spolupráci při vyšetřování (nenechat žáky ani chvíli bez dozoru) – *způsob, personální zajištění, kompetence, koordinace*
  - zabránit domluvě na křivé skupinové výpovědi – *způsob zajištění /rozdělení skupiny-personální zajištění, prostorové zajištění, koordinace*
  - pokračovat v pomoci a podpoře oběti - vyhledat lékařskou pomoc, oznámit rodičům - *personální zajištění, způsob sdělení, obsah*

- ohlásit celou věc policii – personální zajištění, obsah, způsob

3. vyšetřování

cíl: přesné zmapování situace:

- co se stalo ? co tomu předcházelo?
- co kdo dělal ? jak to dělal?
- co dělali ti, co nic nedělali?
- co jsi dělal/a ty?
- komu se co stalo?

zásady:

- zásadně nekonfrontovat oběť s agresorem
- zabránit domluvě pachatelů
- zabránit zinscenování křivé výpovědi
- využít momentu překvapení – rychlost, důslednost, jednotnost
- nechat rozhovory s agresory nakonec
- dokončit vyšetřování tentýž den
-

4. léčba

b) externí ochrana

1. úprava toků informací - jednotné prohlášení

2. spolupráce se specializovanými institucemi

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
- v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou),
- dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

- ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

7.6 Obecné postupy, co dělat, když ...

...byly u žáka nalezeny dovolené drogy

Právní a další úvaha: Pití a kouření pod povolenou věkovou hranici. Směrnice k užívání povolených medikamentů u mládeže. Být si vědom možnosti zneužití těkavých látek.

Zvaž: Za jakých okolností lze látku odebrat? Prodiskutovat problém se žákem nebo zajistit, aby ho projednal se školním psychologem nebo výchovným poradcem, nebo jiným členem poradního týmu školy.

Další možnosti: Informovat rodiče nebo právní zástupce žáka; rozhodnout, zda informovat ostatní členy sboru; rozhodnout, zda iniciovat obecnou rozpravu s místním protidrogovým koordinátorem.

...bylo u žáka zjištěno nedovolené vlastnictví zakázané drogy

Právní a další úvaha: Dle novely zákona č.112/1998 Sb , kterým se doplňuje zákon č. 140/1961 a č. 200/1996 je zakázáno vlastnit větší množství drogy. Učiteli není dovoleno bez svolení žáka provádět šetření. Pouze policie je oprávněna u osob podezřelých ze zneužívání drog provádět toto šetření. Stanovena ohlašovací povinnost.

Zvaž: Odebrat látku a (pokud nehodláte učinit další opatření) zničit ji (za přítomnosti svědka) nebo (hodláte-li učinit další opatření) uložit ji na bezpečné místo (je-li možno do školního sejfu) se záznamem o případu. Provést záznam o případu podle platných směrnic školy. Prodiskutovat případ se žákem nebo zajistit intervenci školního psychologa nebo výchovného poradce.

Další možnosti: Informovat rodiče nebo právní zástupce žáka rozhodnout, zda informovat ostatní členy sboru; rozhodnout, zda je nutné postoupit případ dále (orgány sociálně právní ochrany, policie); rozhodnout, zda iniciovat obecnou rozpravu s místním protidrogovým koordinátorem.

...je ve škole nalezen žák pod vlivem drog nebo alkoholu, nebo trpí abstinenčními příznaky

Právní a další úvaha: Prioritou číslo jedna je zajistit žákovi i ostatním bezpečnost. Učiteli není dovoleno bez svolení žáka provádět šetření. Pouze policie je oprávněna u osob podezřelých ze zneužívání drog provádět toto šetření

Zvaž: Provést záznam o případu. Prodiskutovat případ se žákem nebo zajistit, aby ho projednal se školním psychologem, nebo výchovným poradcem.

Další možnosti: Informovat rodiče nebo právní zástupce žáka rozhodnout, zda informovat ostatní členy sboru. Rozhodnout, zda je nutné postoupit případ dále; rozhodnout, zda iniciovat obecnou rozpravu s místním protidrogovým koordinátorem.

...je žák přistižen při prodeji drog

Právní a další úvaha: Prodej drog je nezákonný. Jde o ohrožení mravní výchovy dítěte

Zvaž: Odebrat látku a uložit ji na bezpečném místě (je-li možnost ve školním sejfu) se záznamem o případu. Provést záznam o případu. Prodiskutovat případ se žákem nebo zajistit, aby ho projednal se školním psychologem, nebo výchovným poradcem.

Další možnosti: Je-li to vhodné, informovat členy sboru. Kontaktovat policii. Zvážit, zda je vhodné informovat žáky.

...byly ve škole nalezeny drogy nebo vybavení k jejich užívání

Právní a další úvaha: Existuje vážný problém s bezpečnou likvidací používaného injekčního vybavení.

Zvaž: Zajistit bezpečné uložení drogy nebo vybavení (bude předáno policii). Provést záznam o případu.

Další možnosti: Je-li to vhodné, informovat členy sboru. Kontaktovat policii. Zvážit, zda je vhodné informovat žáky.

...se žák svěřil s tím, že užívá drogy

Právní a další úvaha: Vzhledem k věku žáka mohou probíhat právní úvahy týkající se zachování mlčenlivosti.

Zvaž: Nabídnout radu a podporu. Obezřetnost týkající se zachování mlčenlivosti. Je-li nutno, obrátit se na relevantní služby.

Další možnosti: Vhodnou formou informovat rodiče, zvážit, zda bude pro žáka prospěšné, postoupí-li se jeho případ poradenství.

...škola zjistí, že v místě kde sídlí, lze sehnat drogy

Právní a další úvaha: Škola nenes právní odpovědnost mimo své území, má však nicméně v komunitě svou roli a morální odpovědnost.

Zvaž: Spojit se s místními organizacemi, zvláště s policií a sdělit jim odpovídající informace. Je-li to vhodné, informovat žáky. Je-li vhodné informovat rodiče.

Další možnosti: Zajistit, aby pracovníci školy byli dobře informováni o místních problémech ve vztahu k drogám.

...rodič(e) žáka vykazuje(i) problémy se zakázanými drogami nebo alkoholem

Právní a další úvaha: Na učitelích lze vyžadovat, aby podle závažnosti a možného ohrožení dítěte poskytli přiměřené informace příslušným pracovníkům nebo organizacím v oblasti sociální péče.

Zvaž: Rodičům doporučit, aby se obrátili na poradenské služby. Nabídnout žákovi příslušné informace a podporu.

Další možnosti: Zvážit, zda bude pro žáky prospěšné, postoupí-li se jeho případ poradenství.

...hledají rodiče ve škole radu, jak řešit problémy s drogami u svého dítěte

Právní a další úvaha: Respektovat specifika každého jednotlivého případu - informace o poskytovaných službách.

Zvaž: Rodičům doporučit, aby se obrátili na poradenské služby.

Další možnosti: Zvážit, zda bude pro žáka prospěšné, postoupí-li se jeho případ poradenství.

...trpí problémy se zakázanou drogou nebo alkoholem pracovník školy

Právní a další úvaha: Zákoník práce. Pracovní řád.

Zvaž: Doporučit pracovníkovi, aby vyhledal pomoc a radu. Jasně označit nedostatky v práci této osoby a vyvodit příslušná varovná opatření.

Další možnosti: Zvážit způsoby, jakými lze pracovníkovi pomoci. Identifikace osoby, které se může daný případ rovněž týkat.

8. Co dělat, když – intervence pedagoga

8.1 Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí

Ze zkušeností v jiných zemích víme, že:

- V mnohých případech byla hlavním motivem odplata a pachatelé mluvili o svých plánech s ostatními žáky.
- Většina pachatelů ohrožujících střelbou ve školách byla obětmi šikany a měla sebevražedné sklony.

- Motivem pro spáchání násilí může být také akutní stav spojený s psychickým onemocněním, zde se pak může jednat jak o pachatele z vnitřního prostředí školy, tak o pachatele, který přes veškerá bezpečnostní opatření naruší vnitřní bezpečnost školy.

Identifikace žáků, kteří spadají do rizikové skupiny s násilnickými sklony, je komplexní a zvažovat by se měly zejména následující faktory, které mohou posilovat násilné chování:

- fascinace mediálním násilím, zbraněmi a výbušninami,
- snížená schopnost lítosti,
- hrubé chování k ostatním lidem i zvířatům,
- nedostatek pozitivních vztahů k dospělým a ke škole,
- onemocnění spojená s možnými ataky násilného a nekontrolovaného jednání.

Čím více podobných charakteristik se u žáka projeví, tím větší pozornost je třeba mu věnovat.

Odkazy, literatura:

Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál. Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál. Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.

Ochrana člověka za mimořádných událostí – metodická příručka pro učitele základních a středních škol, Ministerstvo vnitra, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Praha 2003, dostupné: www.hzscr.cz

Ochrana člověka za mimořádných událostí na 2. stupni ZŠ – metodická příručka podle projektu NAPLNO, Občanské sdružení JAK?, Pardubice 2008, 2014, dostupné: www.zdrsem.cz

Pro případ ohrožení – příručka, Ministerstvo vnitra, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Praha 2001, dodáno na každou ZŠ, dostupné: www.hzscr.cz

Ochrana člověka za mimořádných událostí, Osobní bezpečí - metodická příručka pro 1. stupeň základních škol, Černocho, F., Práce – Albra, dostupné: jbrajer@mbox.vol.cz

Víš, odkud voláš o pomoc na tísňovou linku 112? - příručka pro lepší určení lokace nahlášení mimořádné události, Lepeška J., Ministerstvo vnitra, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Praha 2008, dostupné: www.hzscr.cz/soubor/vis-odkus-volas-publikace-pdf.aspx

Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýnky radí... - metodická příručka zahrnuje 33 témat z oblasti bezpečí a ochrany zdraví, HZS Jihomoravského kraje, 2011, dostupné: www.firebrno.cz/vase-cesty-k-bezpeci

„Bezpečnostní portál – účinný nástroj edukace první pomoci dětí a mládeže a jejich rodičů a pedagogů“ – Interaktivní multimediální příručka první pomoci 2011, dostupná:

www.zachranny-kruh.cz

www.minimalizacesikany.cz

www.sikana.org

www.internetporadna.cz

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Veřejný ochránce práv, www.ochrance.cz

E-nebezpeci pro učitele, www.e-nebezpeci.cz

Portál E-Bezpečí, www.e-bezpeci.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz

Vyhledávací aplikace certifikovaných primárně preventivních programů také v oblasti šikany: <http://www.nuv.cz/t/pracoviste-pro-certifikace/poskytovatele>

8.2 Netolismus

Termínem **netolismus** označujeme závislost (závislostní chování či závislost na procesu) na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména:

- počítačové hry,
- sociální sítě,
- internetové služby (různé formy chatu),
- virální videa,
- mobilní telefony,
- televize aj.

Rizika spojená s netolismem:

Tělesná rizika

Psychologická a sociální rizika

Odbornou pomoc v oblasti netolismu mohou v daném kraji poskytovat:

pedagogicko-psychologická poradna

středisko výchovné péče

odborná zdravotnická zařízení

nestátní organizace orientované na danou problematiku

<http://www.saferinternet.cz/>

<http://www.e-bezpeci.cz/>

<http://www.nebudobet.cz/>

8.3 Sebepoškozování

Sebepoškozování (automutilace, selfharm) je komplexní autoagresivní chování, které na rozdíl od sebevraždy nemá fatální následky a které lze nejlépe chápat jako nezralou odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody.

Existují různé způsoby sebepoškozování (dále také jako SP) s rozdílnou závažností poškození. Nejčastěji pozorovaným sebepoškozujícím (automutilačním) chováním je

- řezání (žiletkou, střepem atd.)
- pálení kůže.
Jinými formami jsou
- škrábání,
- píchání jehlou,
- rozrušování hojících se ran,
- značkování rozpáleným kovem nebo například značkovací pistolí,
- obrušování popálené kůže,
- kousání, údery, nárazy,
- dloubání, tahání kůže a vlasů/ochlupení a další.

Sebepoškozování se může týkat kterékoliv části těla, nejčastějším místem poškození však bývají ruce, zápěstí a stehna. Závažnost poškození může sahát od povrchových ran až po poranění vedoucí k trvalému znetvoření.

Z psychologického hlediska lidé, kteří se poškozují, často

- trpí chronickou úzkostí
- mají sklon k podrážděnosti
- sami sebe nemají rádi/sami sebe znehodnocují
- jsou přecitlivělí na odmítnutí
- mívají chronický vztek, obvykle na sebe
- mají sklon potlačovat zlost
- mívají intenzivní agresivní pocity, které výrazně odsuzují a často potlačují nebo obražejí proti sobě
- bývají impulzivnější a mívají oslabenou schopnost kontrolovat impulzy
- mívají sklon jednat v souladu se svou momentální náladou
- mají sklon neplánovat do budoucna
- bývají depresivní a mívají sebevražedné/sebedestruktivní sklony

- nemají flexibilní repertoár dovedností pro zvládání zátěže
- mají sklon k vyhýbavosti
- cítí se slabí, bezmocní.

Doporučovaný postup:

- Posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození
- Kontaktovat rodinu, dětského lékaře, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou
- Využít služeb psychologa pedagogicko-psychologické poradny.
- Motivovat dítě a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance
- Stanovit jasně hranice a pravidla na půdě školy
- Ideální přístup je takový, ve kterém je SP tolerováno, ale vede ke konkrétním důsledkům – například lze zavést pravidlo, že žák může za učitelem přijít kdykoliv, když pocít'uje nutkání poškodit se, ale učitel se mu nebude věnovat, pokud se poškodí.
- **krizová centra** – netřeba doporučení zdravotnického zařízení, předchozí telefonická nebo e-mailová domluva vhodná, ale není nutná
- *Krizové centrum Spondea* (Sýpka 25, Brno – Černá Pole, tel. 541 235 511, 608 118 088, krizovapomoc@spondea.cz)

□ **Linky důvěry** (níže jsou vybrány linky důvěry, na něž mohou volat děti

i dospělí, další naleznete na <http://www.dkc.cz/kontakty.php> nebo www.capld.cz/linky.php)

- Linka Bezpečí – tel. 116 111, pomoc@linkabezpeci.cz
- Telefonická krizová intervence KC Spondea – tel. 541 235 511, 608 118 088, chat www.chat.spondea.cz
- Linka důvěry Dětského krizového centra – tel. 241 484 149, problem@ditekriize.cz
- Linka důvěry RIAPS – tel. 222 580 697, linka@mcssp.cz

8.4 Nová náboženská hnutí

Vždy platí základní pravidla primární prevence:

- vždy naslouchejte svým žákům a studentům, mějte přehled o tom, jaké jsou mezi nimi aktuální informace – tedy co čtou, co poslouchají nebo co sledují v televizi;
- nikdy striktně nekažte a neodsuzujte, spíše vysvětlujte a snažte se o posilování pouta důvěry;
- vyhýbejte se tomu, abyste nějaká témata tabuizovali – mluvit se dá i o satanismu, jde jen o to, jak;
- snažte se vždy poskytovat co nejobjektivnější informace za využití všech dostupných uvedených zdrojů;

- nesnažte se vnucovat „správný“ pohled na věc a nechte zaznít i jiné názory – nejlépe v moderované diskusi;
  - nikdy nezesměšňujte nebo nedegradujte (nejen mediální) „idoly“;
  - máte-li podezření, že se ve vašem okolí objevil nějaký problém z této oblasti, vždy se snažte získat co nejvíce informací, než začnete jednat;
- pokud už se rozhodnete jednat, vždy se to snažte konzultovat s odborníky

U každého podezření o výskytu daného jevu by měly být vždy informovány tyto osoby:

- ředitel školy/školského zařízení
- rodiče/zákonný zástupce
- třídní učitel

V odůvodněných případech je možné kontaktovat tato pracoviště:

- školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog)
- PPP (pedagogicko-psychologická poradna)
- SVP (střediska výchovné péče)
- OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí)
- Policie ČR
- Linka důvěry

Internetové odkazy:

<http://sekty-cz.webs.com/problematikasekt.htm>

<http://www.sekty.cz/www/index.php>

<http://www.prevence-praha.cz/sekty?start=2>

<http://cpons.webpark.cz/>

8.5 Rizikové sexuální chování

Za sexuální rizikové chování je považován soubor behaviorálních projevů doprovázejících sexuální aktivity a vykazujících prokazatelný nárůst zdravotních, sociálních a dalších typů rizik.

Dítě může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí.

U dětí a dospívajících mohou na rizikovost upozornit jednak nevhodné sexuální projevy, jakými jsou například nutkavá masturbace nebo atypický sexuální vývoj (je potřeba je odlišit od projevů normální sexuální zvědavosti, experimentace s vlastním tělem i tělem druhých dětí), jednak projevy nesexuální, které se následně mohou rozvinout až do sexuální

deviace. U chlapců může docházet k nárůstu fyzické agrese, u dívek spíš k sebepoškození.

Na riziko sexuálního rizikového chování nás může upozornit tzv. „triáda symptomů“: noční pomočování i po dvanáctém roce života, krutost ke zvířatům a žhářství.

Projevy sexuální deviace je třeba podchytit včas a také dítěti včas poskytnout adekvátní pomoc; jedině tak je možné předejít spáchání trestného činu.

Primární prevencí se rozumí hlavně vytváření zdravých postojů, které následně ovlivňují chování jedinců (případně i změnu postojů), a to ještě dříve, než k sexuálnímu rizikovému chování skutečně dojde.

Ostatní, explicitnější vyjádření sexuálního rizikového chování u dětí již vyžaduje spolupráci s dalšími odborníky.

Internetové odkazy:

<http://planovanirodiny.cz/>

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Trestní zákoník:

<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast2h2d1.aspx#par168>

http://www.tadysenedotykej.org/Default_cz.asp

8.6 Příslušnost k subkulturám

Kolem 12. roku věku jedince dochází k výraznému kroku v rámci procesu individuace a separace (oddělování od rodičů či významných dospělých v životě jedince a vytváření vlastní svébytnosti v sociálním prostoru). Jedinec postupně začíná přemýšlet o světě jako systému hodnot, smyslu, směřování, etiky apod., což vytváří potřebu formulovat vlastní názor na jevy spojené s vlastním životem či životem společnosti. Rizikem je skutečnost, že jedinec může být ochotnější a povolnější k činnostem, které by za jiných okolností odmítal.

Rozlišujeme různé formy příslušnosti k subkulturám:

Anarchismus, Emo, Gothic/Witch, Hip-hop, Ska/Reggae, RPG komunity / síťové PC hry, Skinheads, Punk.

Co by mělo být cílem řešení: Cílem řešení by mělo být oddělit příslušnost k subkultuře a projevy rizikového chování. Tj. neřešit a nesankcionovat příslušnost k subkultuře, ale pouze rizikové chování. Žádná subkultura nemá za „povinnost“ brát drogy či chodit za školu.

- 1) Samotná příslušnost k subkultuře ještě nic neznamená, nenese automaticky nebezpečí výskytu rizikového chování. Negativní pohled na danou subkulturu může být výsledkem vlastních předsudků.

- nenechte se zmást vzhledem – to, že někdo vypadá pro dospělého nepřijatelně, ještě nemusí znamenat, že se nepřijatelně i chová
  - snažte se akceptovat příslušnost žáka k subkultuře jako jeho vývojovou potřebu, nezesměšňujte jej, nekomentujte to, co lze z pohledu dospělého jedince považovat za nevhodné či směšné
  - kritizujte chování, nikoliv subkulturu: případnou kritiku směřujte na daného jedince a jeho chování, nikoliv na jeho příslušnost k dané skupině, nebo snad na skupinu jako celek („to je těmi tvými kumpány a tou hudbou, kterou posloucháte“), vytváří to pocit křivdy a „házení do jednoho pytle“
- 2) Snažte se o dané subkultuře něco dovědět – pomůže vám to v komunikaci s daným jedincem. Naprostá většina dospívajících je vnitřně nejistá, proto uvítá spíše přijetí než kritiku – na tu bude reagovat defenzivně.
- 3) Možná rizika dané subkultury berte jako možnost, ne jako jistotu.
- skutečnost, že v rámci dané subkultury existuje zvýšené riziko rizikového chování, ještě neznamená, že tak jednají všichni.
- Specifická intervence je řízena povahou rizikového chování (viz doporučený postup při závislosti na návykových látkách, záškoláctví apod.).

8.7 Domácí násilí

Ve všech formách domácího násilí může dítě figurovat jako oběť i jako svědek, přičemž obě tyto role ohrožují jeho další vývoj, psychické zdraví a následný život, zejména vztahy.

Děti jsou za svědky domácího násilí považovány, pokud vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky (zranění) násilí. Přítomnost dítěte u domácího násilí je považuje WHO (Světovou zdravotnickou organizací) za psychické týrání dítěte.

Pokud jsou děti svědky domácího násilí, často se projevují stejně, jako děti-oběti. Rovněž i důsledky pro jejich další vývoj a život jsou srovnatelné s těmi, s nimiž se potýkají děti, které jsou v roli oběti.

Povinnosti a omezení školy:

Není úlohou pedagoga, usuzovat na domácí násilí na základě svých pocitů, vyvozovat je z chování a projevů dítěte. Pedagog je však povinen jednat v okamžiku, kdy se mu například dítě svěří, či pokud zaznamená dlouhodobé nezpochybnitelné známky násilí páchaném na dítěti.

Situaci nemůže řešit pedagog sám, ale **vždy s dalšími odborníky.** Vhodné je obrátit se na nejbližší středisko výchovné péče.

Pokud se ukáže, že je dítě obětí domácího násilí, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, je **zaměstnanec školy povinen tuto skutečnost oznámit Policii ČR a OSPOD**. Pokud tak neučiní, porušuje § 368 Trestního zákona.

Kde hledat pomoc:

Neziskové organizace - pro oběti násilí a jejich příbuzné:

Asociace pracovníků intervenčních center (adresář všech center v celé ČR):
www.domaci-nasili.cz

DONA linka (nonstop telefonická linka): www.donalinka.cz

Bílý kruh bezpečí: www.bkb.cz

ROSA, (centrum pro ženy, oběti domácího násilí): www.rosa-os.cz (specializovaná poradna, azylový dům, telefonická krizová pomoc 602 246 102)

Adresář rodinných poraden: www.amrp.cz

Adresář občanských poraden: www.obcanskeporadny.cz

Adresář linek důvěry: www.capld.cz

Pomoc pro děti:

Dětské krizové centrum Praha www.ditekrize.cz

Linka bezpečí dětí a mládeže linkabezpeci.cz tel.: 116 111

Gaudia (program sociální inkluze pro násilné osoby a osoby mající problém se zvládnutím agrese): www.gaudia.cz

Triangl - centrum pro rodinu - www.csspraha.cz/triangl

-individuální terapie a poradenství pro děti, dospívající a dospělé klienty (vztahové, emoční, komunikační aj. potíže), adaptační a intervenční programy pro třídy ZŠ, profesní podpora pedagogům

Dům Tří přání - www.dumtriprani.cz

azylový dům, pomoc rodinám v přechodné krizi, pro děti se syndromem CAN

www.domacinasili.cz

www.stopnasili.cz (preventivně zaměřené stránky pro pedagogy SŠ, ZŠ, žáky, studenty)

8.8 Hazardní hraní

Pro hazardní hraní se často v médiích i v běžné mluvě používá výraz **gambling** převzatý z angličtiny. Stejně tak odvozené označení gambler je pouze slangovým nikoliv odborným označením pro hazardního hráče. V České republice se užívá výrazu patologický hráč.

Patologické hráčství je oficiální psychiatrickou diagnózou (F63.0). Podle Mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 (World Health Organization, 2008) patří mezi nutkavé impulzivní poruchy a spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které dominují v

životě člověka. Způsobují újmu hodnot a závazků sociálních, vyplývajících ze zaměstnání, materiálních a rodinných. U jedince se vyskytují tato **čtyři diagnostická kritéria**:

1. Během období nejméně jednoho roku se vyskytnou dvě nebo více epizod hráčství.
2. Tyto epizody nejsou pro jedince výnosné a opakují se přesto, že vyvolávají tíseň a narušují každodenní život.
3. Jedinec popisuje silné puzení ke hře, které lze těžko ovládnout, a hovoří o tom, že není schopen silou vůle hře odolat.
4. Jedinec je zaujat myšlenkami a představami hraní a okolností, které tuto činnost doprovázejí.

Možné příznaky hazardního hraní u žáka a související problémy:

chlubení se hrou a výhrami, používání hráčského slangu, lhaní, utrácení peněz, záškoláctví, změny nálad, výbušnost, popudlivost, stranění se kolektivu, samotářství, uzavřenost, nízká sebedůvěra, myšlenky na hru, ztráta zájmu o koníčky, problémy doma i ve vztazích a v kolektivu, zhoršení prospěchu, krádeže doma a ve škole, psychosomatické projevy, deprese, úzkost, suicidiální myšlenky a tendence, užívání návykových látek, závislost na hraní počítačových her a na internetu, raná zkušenost s hazardní hrou, potíže s adaptací a pravidly, dluhy, finanční problémy, trestná činnost atp.

Hazardní hra v prostorách školy a v jejím okolí by se neměla tolerovat. U drobných neorganizovaných hazardních her (karty o peníze ve škole atp.) se přes zdánlivou nevinnost jedná o prvotní formy hazardu a je potřeba jim ze strany školy věnovat pozornost, byť nejde o vysoce rizikové aktivity. Školní řád by to měl zakazovat a pracovníci by dodržování tohoto zákazu měli hlídat. Škola by se též měla vhodným způsobem jasně veřejně vymezovat proti této formě rizikového chování.

Škola může zamezit zejména on-line hazardním aktivitám tím, že se naučí účinně blokovat hazardní servery na své internetové síti (počítačové učebny, wifi). Zabezpečený internet na škole a jasná pravidla pro používání informačních technologií (například chytrých mobilních telefonů či tabletů atp.) žáky i zaměstnanci jsou základem pro předcházení problémů.

Nelegální organizovaná hazardní činnost už překračuje možnosti a kompetence školy a proti této formě hazardu by měla vždy zasahovat policie.

V neposlední řadě je potřeba zmínit, že ohrožení hazardní hrou jsou i pedagogové. Jedná se o náročnou profesi. Informační a preventivní strategie by měly tedy směřovat i k zaměstnancům školy. Vhodné mohou být například aktivity zaměřené na prevenci syndromu vyhoření.

8.9 Žáci s PAS (poruchami autistického spektra)

Charakteristika poruch autistického spektra

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. V Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN - 10) jsou označovány jako pervazivní (všepromikající) vývojové poruchy, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

Základní diagnostická triáda PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech:

■ sociální interakce a sociálního chování, ■ verbální i neverbální komunikace, ■ v oblasti představitivosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit.

Stupeň závažnosti poruch bývá **různý**, typická je také značná **variabilita projevů**. I v případě nejlehčích forem postižení zhoršují sociabilitu a ztěžují zařazení jedince do společnosti.

Krizové situace ve škole či školském zařízení zahrnují zejména rizikové chování vyvolané situací, která nastane z důvodu nepochopení současné potřeby žáka, kterým může být nepohodlí, změny aktuálního zdravotního stavu, či jiných faktorů, které ovlivňují jeho aktuální naladění. **Reakcí žáka** na takové nepochopení je řešení situace neadekvátním způsobem, neadekvátními verbálními projevy, vzdorovitým chováním, stereotypním chováním, agresí vůči ostatním spolužákům či dospělým, sebepoškozováním, výbušným chováním, vulgárním vyjadřováním apod. Jedná se o manifestaci vysoce stresové situace, ve které se žák ocitl. Následkem takto vyhocené situace může v případě jejího podcenění či neadekvátního zásahu či postupu zaměstnance školy či školského zařízení, dojít až k agresí vůči ostatním. Incidentsy tohoto charakteru jsou projevem bezmoci, frustrace z nepochopení, přetížení atp.

Pro předcházení krizovým situacím spojených s rizikovým chováním žáků s PAS je nutné dodržovat konkrétní pravidla pro konkrétního žáka stanovená v doporučení odborníkem (odborným lékařem, PPP, ...) a úzce spolupracovat se zákonnými zástupci.

8.10 Kyberšikana a další formy kybernetické agrese

Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů), a ke které dochází opakovaně, ať už ze strany původního agresora či dalších osob - tzv. sekundárních útočníků (např. opakované sdílení nahrávky, opakované komentování apod.). Ačkoli je kyberšikana zpravidla definována jako

činnost záměrná, může vzniknout i nezáměrně – např. jako nevhodný vtip, který se v on-line prostředí vymkne kontrole.

Kyberšikana je často zaměňována s tzv. on-line obtěžováním. Termínem on-line obtěžování označujeme jednorázové útoky, jejichž dopad je pouze dočasný. „Opravdová“ kyberšikana musí splňovat zejména kritéria opakovanosti, musí být dlouhodobá a musí být vnímána jako ubližující.

Rozdíly mezi tradiční šikanou a kyberšikanou: dosah kyberšikany a velikost publika, místo útoku, anonymita, čas

Mezi kyberšikanu řadíme projevy tradiční psychické šikany posílené využitím ICT, například:

Dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí.

Vyhrožování a zastrasování v on-line prostředí.

Vydírání v on-line prostředí.

Očerňování (pomlouvání) v on-line prostředí.

Mezi typické formy kyberšikany také patří:

Publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií

Ponižování a pomlouvání (denigration)

Krádež identity (impersonation) a její zneužití

Ztrapňování pomocí falešných profilů

Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (flaming/bashing)

Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (trickery/outing)

Vyloučení z virtuální komunity (exclusion)

Obtěžování (harassment)

Specifické formy kyberšikany spojené s hraním on-line her

Happy slapping (v překladu „zábavné fackování“)

Kyberstalking (pronásledování ve spojení s využitím informačních komunikačních technologií)

Webcam trolling (zneužívání webkamer pro manipulaci uživatelů internetu prostřednictvím podvržených videozáznamů)

Jak předcházet kyberšikaně na úrovni školy:

- Zanést do školního řádu pravidla používání ICT, intranetu a mobilních telefonů (během vyučování, přestávkách, v areálu školy).

- Informovat žáky o netiketě a „listině práv na internetu“. O této listině by měli být informováni i rodiče nezletilých žáků, např. vyvěšením na webových stránkách škol.
- Instalovat a využívat software, který v učebnách vyučujícímu umožňuje informovat se přes svůj počítač, co právě žák na své ploše dělá. (Informovat o tomto opatření žáky a systém nezneužívat!)
- Být vzorem vhodného užívání moderních technologií.
- Pracovat na povědomí žáků o rizikovém chování na internetu.
- Definovat kompetence v rámci školy a na akcích konaných školou mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání).
- Začlenit témata spojená s rizikovým chováním na internetu do výuky.
- Vzdělávat pedagogy.
- Podporovat pozitivní využívání technologií.

Co může dělat škola:

1. Podpořit oběť a zajistit její bezpečí
2. Zajistit co nejvíce důkazních materiálů
3. Incident vždy vyšetřit
4. Informovat rodiče
5. Zkonzultovat řešení s dalšími institucemi

Rady bezpečného internetu pro mladistvé

1. Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nevíš, kdo se skrývá za monitorem.
2. Neposílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii a už vůbec ne intimní.
3. Udržuj hesla k e-mailu i jinam v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi.
4. Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy.
5. Nedomlouvej si schůzku na internetu, aniž bys o tom řekl někomu jinému.
6. Pokud narazíš na obrázek, video nebo e-mail, který tě šokuje, opusť webovou stránku.
7. Svěř se dospělému, pokud tě stránky uvedou do rozpaků nebo vyděsí.
8. Nedej šanci virům. Neotvírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.
9. Nevěř každé informaci, kterou na internetu získáš.

Postupy – rady pro oběť kyberšikany a pro řešení prostřednictvím školy jsou podrobně popsány v dokumentu: aktualizované přílohy Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28: příloha č. 7 – Kyberšikana.

Kontakty a internetové odkazy:

Nejlepší je ta pomoc, která je nejbližší a může být nejrychlejší. Zkuste se obrátit na pedagogicko–psychologickou poradnu, středisko výchovné péče nebo jakéhokoli psychologa v místě bydliště.

E-Bezpečí (www.e-bezpeci.cz) – projekt zaměřený na prevenci rizikového chování na internetu (kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking, sociální sítě, sociální inženýrství apod.).

Poradna E-Bezpečí (www.napisnam.cz) – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, jen za letošní rok řešila přes 100 případů kyberšikany, stalkingu, sextingu apod.

Projekt E-Nebezpečí pro učitele (www.e-nebezpeci.cz) – obsahuje řadu prezentací pro učitele.

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pdf UPOL (<http://prvok.upol.cz>) – centrum realizující řadu projektů zaměřených na rizikové chování na internetu. Centrum realizuje výzkumy zaměřené na rizikové chování spojené s internetem a mobilními telefony. V sekci „Výzkum“ jsou pravidelně zveřejňovány výsledky jednotlivých výzkumů.

Projekt Seznam se bezpečně (www.seznamsebezpecne.cz) – projekt zaměřený na prevenci rizikového chování na internetu. Na stránkách je zřízen formulář pro dotazy týkající se nejružnějších problémů spojených s on-line prostředím.

Linka bezpečí (www.linkabezpeci.cz) – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování apod.

Bezpečně on-line (www.bezpecne-online.cz) – stránky pro teenagery, rodiče a učitele s informacemi o bezpečném používání internetu, prevenci a řešení kyberšikany.

Dětské krizové centrum (www.ditekrize.cz) – poradenství, pomoc v krizi.

Úřad pro ochranu osobních údajů (www.uoou.cz) – institut zaměřený na ochranu osobních údajů, poradenství apod.

Minimalizace šikany MIŠ (www.minimalizacesikany.cz) – praktické rady pro rodiče, učitele a děti, jak řešit šikanu a jak jí předcházet.

Poradna MIŠ (www.minimalizacesikany.cz/poradna) – poradna zaměřená na problémy týkající se šikany a kyberšikany.

Projekt NNTB “Nenech to být” (www.nntb.cz) – internetový systém a mobilní aplikace bojující proti šikaně a vylučování z kolektivu na školách po celé ČR.

Projekt Nebud’ obět’! (www.nebudobet.cz) – projekt zaměřený na rizika internetu a komunikačních technologií.

Projekt Internetem Bezpečně (www.internetembezpecne.cz) – formou různorodých vzdělávacích aktivit klade za cíl zvýšit povědomí uživatelů o rizicích v internetovém prostředí.

Společenství proti šikaně (www.sikana.org) – stránky občanského sdružení Společenství proti šikaně obsahují aktuality z oblasti šikany, související odkazy apod.

Projekt Saferinternet.cz (www.saferinternet.cz) – projekt zaměřený na rizika internetu a komunikačních technologií.

Další doporučené odkazy:

Server Hoax.cz (www.hoax.cz) – cílem serveru je informovat uživatele internetu o poplašných, nebezpečných a zbytečných řetězových zprávách, tzv. hoaxů.

Materiály pro podporu výuky ke stažení (E-bezpečí) –

<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/component/content/article/7-o-projektu/925-materialy>

Publikace a osvětové materiály ke stažení (E-bezpečí) –

<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>

8.11 Vandalismus

Jako vandalismus se označuje svévolné poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku či podobných statků, které nepřinášejí pachateli žádné materiální obohacení a pro které pachatel zpravidla nemá žádný motiv - většinou tak koná jen pro vlastní potěšení či pro potřebu odreagovat se. Často k němu dochází pod vlivem alkoholu nebo jiných drog.

Ve škole se jedná nejčastěji o poškozování školního majetku či věcí spolužáků. Útoky na věci mají za následek jejich úplné zničení (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, zničené školní pomůcky, učebnice části oblečení apod.). Mezi poškozování školního majetku řadíme také sprejerství (čmáranice a nápisy na zdech nebo školním nábytku, apod.). Primárním motivem sprejerství nemusí být záměrné poškození majetku, ale např. kreativní vyjádření sebe sama u dospívajícího jedince (avšak společensky netolerovaným způsobem).

Obecná východiska při řešení výchovných problémů ve škole

Tři hlavní rysy celoškolské politiky pro snížení kriminality mládeže, tedy i vandalismu:

- Pedagogický sbor by měl být jednotný v názorech na standardy chování požadovaného od žáků, a to včetně postupů, které jsou v případě potřeby pro jejich dosažení uplatňovány.
- Učitelé se musí chovat jednotně, musí spolupracovat a vzájemně se podporovat ve smyslu co nejvhodnějšího přístupu k disciplinárním problémům.

- Škola by měla přijmout soubor opatření, která může aplikovat, a tím žáky motivovat k dobrému chování (např. využívat pochvaly ve třídě či systém odměn za dobrou práci a vzorné chování).

Praktická východiska vzniku rizikového chování:

Snížením příležitostí jednat protiprávně ve školském zařízení a dopouštět se vandalismu, snížíme i četnost samotných případů. Možná řešení:

- Fyzický dohled nad žáky – „dozory“ i o přestávkách v prostorách, kde se žáci mohou pohybovat.
- Organizované přestávkové aktivity – nabídnutím nějaké aktivity či zaměstnání může nahradit nudu u žáků a tím předcházet úmyslnému ničení majetku.
- Odpočinková (relaxační) místa – tato místa mohou přitahovat žáky k různým rozhovorům, kontaktům atd.
- Resocializační pedagogiky (resocializační divadlo, sportovní aktivity, dramaterapie, muzikoterapie, výtvarné aktivity).
- Komunikace se žáky.
- Vytváření vhodného klimatu ve škole, třídě.
- Netolerance jakéhokoli závadového chování.
- Zakotvení podmínek zacházení se školním majetkem, včetně sankcí a náhrad do školního řádu, a prokazatelné seznámení žáků a rodičů s tímto nařízením.
- Výchova prací - optimálním řešením náhrady škody je uvedení poškozené věci do původního stavu viníkem (u žáků 2. stupně ZŠ a střední školství) či za pomoci rodičů (žáci 1. stupně ZŠ), a to vlastními silami, lidskou, fyzickou prací (za předpokladu, že ještě lze vandalsky poškozenou věc opravit).
- Průběžná prevence během celého školního roku.
- Trénink zvládnutí vlastní agresivity, nácvik odolnosti proti stresu v indikovaných případech.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policii ČR atd.):

Vandalismus páchaný na půdě školy:

1. zákonné zástupce (vždy u nezletilých žáků);
2. zákonné zástupce (se souhlasem zletilého žáka);
3. při odmítnutí spolupráce rodičů, zákonných zástupců nebo při opakovaném vandalismu vyrozumět OSPOD (obecní úřad);
4. pokud nedojde ke smíru – náhrada vzniklé škody, ohlásit věc Policii ČR (do 5 000 Kč řešeno jako přeštek, nad 5 000 Kč řešeno jako trestný čin);

5. při každém vandalském činu podávat vždy objektivní informace pedagogickému sboru, vychovatelům, žákům a rodičům, aby bylo zamezeno „informačnímu šumu“ a překrucování stavu věci;
6. při opakovaném vandalismu stejným žákem oslovit pedagogicko-psychologické poradenství nebo střediska výchovné péče (souhlas rodičů, zákonných zástupců, u nezletilých i zletilých žáků)

Internetové odkazy:

Ministerstvo školství a mládeže <http://www.msmt.cz/>

Pedagogicko-psychologické poradny ([seznam poraden v ČR](#)) Střediska výchovné péče ([seznam středisek v ČR](#))

Prevence rizikového chování <http://www.prevence-info.cz/>

Klinika adiktologie, časopis Adiktologie <http://www.adiktologie.cz/>

Život bez závislostí, časopis Prevence

<http://www.zivot-bez-zavislosti.cz/>

Sananim <http://www.sananim.cz/>

Prevence sociálních patologií <http://www.prevence.net/>

Společnost pro prevenci o. s. <http://www.sppr.cz/>

8.12 Záškoláctví

Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka základní či střední školy při vyučování (absenci žáka omlouvá pedagogický pracovník, nikoliv rodič, a to na základě písemné žádosti zákonného zástupce či plnoletého žáka, vždy v souladu s pravidly školy, která musí být uvedena ve školním řádu). Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona. Postup pro řešení záškoláctví je součástí školního řádu.

Školní docházku eviduje třídní učitel a při podezření na záškoláctví nebo v případě, že je doklad potvrzující důvod nepřítomnosti žáka nevěrohodný, se obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo může požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán.

Rozlišujeme několik kategorií záškoláctví:

- **Pravé záškoláctví** – žák se ve škole neukazuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí.
- **Záškoláctví s vědomím rodičů (jinak také tzv. skryté záškoláctví)** – odmítavý postoj rodičů ke škole nebo přílišná slabost ve vztahu k dítěti či závislosti na pomoci a podpoře dítěte v domácnosti.

- **Záškoláctví s klamáním rodičů** – některé děti dokážou přesvědčit rodiče o svých zdravotních obtížích, pro které nemohou jít do školy, a rodiče jim absenci omlouvají pro tyto zdravotní důvody.
- **Útěky ze školy** – žáci do školy přijdou, nechají si zapsat přítomnost a během vyučování na několik hodin odejdou, přičemž zůstávají v budově školy nebo ji na krátkou dobu opustí.
- **Odmítání školy** – některým typům žáků činí představa školní docházky psychické obtíže, např. v důsledku problémů ve škole souvisejících s obtížností učiva, při strachu ze šikany nebo výskytu školní fobie nebo deprese.

Záškoláctví bývá často nepřiměřenou formou řešení konfliktních situací v rodině, ve škole či ve výchovných institucích, přičemž k němu mají sklon zejména děti, které se subjektivně cítí neúspěšné, nezařazené ve skupině nebo prožívají úzkost a strach v prostředí, ve kterém se pohybují. Toto rizikové chování je většinou spojeno s dalšími rizikovými projevy chování jako je zneužívání návykových látek, netolismus, gambling, dětská kriminalita.

Rizikové faktory v rodině:

- zanedbávající, příliš autoritativní nebo příliš liberální výchova
- nejednotnost výchovného působení
- nezájem rodičů o své děti (trávení volného času, nedostatečná péče)
- rodiče sami nemají dostatečně osvojené morální normy a jsou pro dítě nevhodným modelem
- dítě s problémovým chováním je v roli obětího beránka v rodině – problémy v chování u dítěte pomáhají udržovat rodinnou rovnováhu, jiné problémy se neřeší
- zaměstnanost rodičů (pracovní vytíženost, směnnost jejich práce, atd.)
- neochota a neschopnost rodičů motivovat dítě ke vzdělávání
- nedostatečné právní povědomí o rodičovských povinnostech
- aktuální zatěžující či krizová situace v rodině (např. rozvod rodičů, ztráta rodiče, apod.)

Internetové odkazy:

V příloze MŠMT neuvedeny, je zde pouze seznam literatury.

Způsoby řešení a pomoci jsou podrobně popsány v aktualizované příloze Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28 v příloze č. 11 – Záškoláctví.

8.13 Tabák

Užívání tabákových výrobků u dětí a dospívajících se vyskytuje převážně v následujících vzorcích:

1. Experimentování – iniciační pokusy o užívání tabáku, první experimenty

2. Příležitostné užívání – méně než 1 cigareta týdně
3. Pravidelné užívání – alespoň 1 cigareta týdně
4. Denní užívání – alespoň 1 cigareta denně

Dělení tabákových výrobků podle forem užívání:

Zápalný tabák (cigarety, doutníky, dýmky, vodní dýmky)

Bezdymný tabák (šňupací tabák, žvýkací tabák, porcovaný tabák tzv. snus)

Elektronická zařízení určená k inhalování (elektronické cigarety, zahřívání tabák)

NOVĚ:

Nikotinové sáčky – jedná se o malé bílé sáčky obsahující rostlinná celulósová vlákna (bílý prášek) napuštěná nikotinem, aditivy, sladidly a příchutěmi. Nikotinové sáčky se podobají porcovanému tabáku (snus), avšak neobsahují žádný tabák. Sáčky se aplikují do úst, kde se nechají působit (mezi rty a dásní) po dobu 15 minut a déle. Riziko užívání spočívá zejména ve velmi vysokých dávkách nikotinu, které se mohou pohybovat mezi 20 mg až 50 mg na jeden sáček.

Nikotinový sáček bez obsahu tabáku nelze podřadit pod tabákový výrobek ve smyslu § 2 písm. b) zák. č. 65/2017 Sb. Z tohoto důvodu je postih žák nebo studenta za přinesení nikotinového sáčku anebo jeho užívání ve škole nebo školském zařízení nad rámec toho, co školní řád upravuje v rámci zákazu tabákových výrobků. Pokud chce mít škola/školské zařízení nástroj, který jí pomůže řešit vnášení a užívání nikotinových sáčků, musí tomu přizpůsobit školní řád.

Závislost na tabáku se projevuje fyzickou a tzv. psychosociální závislostí. Podle Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10, 2008) spadá syndrom této závislosti diagnosticky pod duševní poruchy a poruchy chování způsobené užíváním tabáku, diagnóza F17.2.

Rizikové faktory ve vztahu k užívání tabáku

- Přítomnost jiného rizikového chování
- Užívání jiných návykových látek
- Duševní onemocnění
- Kolektiv vrstevníků užívajících tabák
- Kuřácká domácnost
- Kouření rodičů a/nebo sourozenců

- Absence rodičovské kontroly a podpory
- Snadná dostupnost tabákových výrobků
- Sociální normy podporující užívání tabáku
- Nedostatečná informovanost o rizikovosti užívání tabáku
- Nízká cena tabákových výrobků
- Rozšířená reklama na tabákové výrobky
- Neúspěch ve studiu
- Nízký socioekonomický status

Protektivní faktory ve vztahu k užívání tabáku

- Naplňování volného času adekvátními aktivitami (např. skupinové nebo individuální sportovní aktivity, umělecké a tvůrčí aktivity, kroužky, zapojení do zájmových organizací, školních klubů)
- Úspěchy ve studiu
- Negativně vymezený postoj k užívání návykových látek
- Vyšší míra sebedůvěry
- Asertivita
- Nekuřácký kolektiv vrstevníků
- Nekuřácká domácnost
- Kontrola a podpora rodičů
- Regulace kouření ve veřejných prostorech
- Nízká prevalence kouření v dospělé populaci
- Sociální normy odmítající užívání tabáku
- Omezení dostupnosti tabákových výrobků
- Vysoká cena tabákových výrobků

Sít' partnerů, spolupráce v komunitě:

Národní linka pro odvykání kouření, 800 350 000, <https://www.bezcigaret.cz/>

Centra pro závislé na tabáku <http://www.slzt.cz/centra-lecby>

Legislativní opatření

Tzv. protikuřácký zákon č. 65/2017 Sb. (zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek)

Možnosti a limity pedagoga – školy a školského zařízení

Pedagogové mohou preventivně působit na včasný záchyt rozvíjející se závislosti na tabáku. Pomocí minimálních intervencí na individuální bázi s vybranými žáky (denními nebo již závislými uživateli) mohou hrát stěžejní roli v oblasti uvědomění rizik užívání tabáku, podpory motivace k odvykání/zanechání kouření a předání kontaktu na odbornou službu. Samotný proces léčby závislosti na tabáku by měl probíhat ve specializované službě pod vedením kvalifikovaných odborníků. U dětí mladších 15 let se jedná o ambulance dětské a dorostové adiktologie, u dětí starších 15 let je možné využít bezplatnou Národní linku pro odvykání kouření. U obtížnějších případů, vyžadujících lékařskou péči, je vhodné kontaktovat pediatra nebo ambulantní centra pro závislé na tabáku.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policii ČR atd.).

V případě zjištění kouření u dětí a žáků v areálu školy a školských zařízení nebo na mimoškolní akci v rámci plnění školní docházky je třeba informovat pedagogického pracovníka, který následně zpraví-zákonné zástupce. Porušení školního řádu řeší odpovědný pedagogický pracovník.

Doporučuje se téma s rodičem diskutovat konstruktivně a citlivě (experimentování s tabákem je v dospívání přirozené), snažit se poskytnout relevantní informace včetně konkrétních rizik, která v případě kouření dítěti hrozí. Pedagogický pracovník může rodiči dále poskytnout odkazy na další informace nebo odborné poradenské služby (např. Národní linku pro odvykání kouření). Cílem je problém řešit primárně na úrovni učitel–dítě–rodič.

Pokud rodiče užívání tabáku u dítěte dlouhodobě nereflektují a opakovaně s pedagogickým pracovníkem/školou nespolupracují, je možné v krajním případě kontaktovat Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD).

V případě, že žáci kouří **mimo prostory školy** či školského zřízení (např. v parku) mimo plnění povinné školní docházky, pedagogický pracovník neuděluje výchovná opatření.

Pokud pedagogický pracovník u žáků ve škole či na mimoškolní akci **najde tabákové výrobky** (včetně elektronické cigarety a jejích komponent), ohlašuje to rodičům dítěte. **Pedagogický pracovník ovšem nesmí žáky prohledávat**. Pedagogický pracovník ve škole, školském zařízení či na mimoškolní akci může žáka vyzvat k vydání těchto tabákových výrobků (nesmí je však bez souhlasu zabavit) nebo může volně položené tabákové výrobky odstranit z dosahu osob mladších 18 let.

Pokud pedagogický pracovník zajistí u žáka tabákové výrobky, měl by s nimi postupovat tak, jak je upraveno ve školním řádu (vnitřním řádu), vhodným postupem je předat proti podpisu zákonnému zástupci žáka. Takto by se mělo postupovat také v případě, pokud to škola a školské zařízení ve školním či vnitřním řádu nijak upraveno nemá. Dokument o navrácení tabákového výrobku zákonnému zástupci přiloží k zápisu o jeho zajištění.

8.14 Alkohol

V Evropské unii je alkohol návykovou látkou číslo jedna a také primárním problémem z hlediska závislosti.

Akutní účinky alkoholu

Alkohol je návyková látka s tlumivými účinky na centrální nervový systém, která ale působí komplexně v podstatě na všechny orgánové soustavy. Akutní intoxikace alkoholem, tj. opilost, bývá obvykle rozdělena podle intenzity na tři stadia (lehká, střední, těžká), která se projevují různě v chování, myšlení a prožívání konzumenta.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policii ČR atd.)

Učitel není specialista na řešení problémů se závislostí a také nenese odpovědnost za řešení problémů, které přesahují jeho kompetence a poslání. V podmínkách základní školy není velký prostor na aktivní intervenci ze strany pedagoga, ani není možné zásadní intervenci od učitele očekávat. Nicméně je možné rozpoznat problém a v takovém případě je nutné jednat s rodiči, školním psychologem nebo poradnou.

Jestliže si žák nebo student **přinesl do školy alkohol** a jde o porušení školního řádu, škola má postupovat podle § 31 zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon). Žákovi nelze prohledávat osobní věci.

V případě nezletilého žáka spolupracujeme s rodiči (zákonnými zástupci dítěte). Je vhodné zjistit, od koho žák alkohol získal. Pokud žák uvede, že alkohol zakoupil v obchodě, je namíste vyrozumět Policii ČR nebo obecní policii o tom, že dochází k prodeji alkoholu dětem, aby bylo provedeno šetření. Pokud pedagogický pracovník zjistí, že žák má u sebe alkohol, může jej vyzvat, aby se ho zbavil nebo jej odložil, zároveň je možné uplatnit sankce podle školního (vnitřního řádu).

V případě, že žák uvede, že **alkohol vzal doma**, je rozhodně vhodné událost probrat s rodiči dítěte a upozornit je na to, že musí zabránit tomu, aby se dítě k alkoholu dostalo, musí být přijata náležitá opatření, neboť rodiče jsou zodpovědní za výchovu dítěte. V případě, že se situace opakuje, je vhodné oznámit věc orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) k provedení šetření v rodině. Jestliže se jedná o opakovaně nespolupracující rodiče, je namíste řešit situaci, kdy dítě přineslo alkohol z domu, přímo s Policií ČR. Lze podat oznámení, aby policie posoudila, zda nedochází k páčání trestné činnosti v rodině žáka nebo studenta.

Pokud žák nebo student **ve škole požil alkohol**, okamžitě mu v další konzumaci zabráníme. V případě potřeby je poskytnuta předlékařská první pomoc pro intoxikaci alkoholem, při ohrožení života nebo zdraví se neprodleně volá zdravotnická záchranná služba na tísňové

lince 155. Pokud je nezletilý žák ve stavu vylučujícím další vzdělávání, musíme vyrozumět zákonného zástupce, aby si dítě přišel vyzvednout. Se zákonným zástupcem je nutné také následně řešit, kde dítě alkohol vzalo a proč ho konzumuje ve škole. Konzumaci alkoholu ve škole je dobré řešit podle školního řádu, se zákonnými zástupci, opakované porušení hlásíme OSPOD a Policii ČR. V takovém případě lze doporučit postup, kdy si zákonný zástupce odvede žáka a následné vyučující hodiny nejsou žákovi omluveny. Opakované podávání nebo prodávání alkoholu dítěti, pokud zjistíme, kdo alkohol podal nebo prodal, zakládá podezření z trestného činu podávání alkoholu dítěti podle § 204 trestního zákoníku, viz výše.

Jestliže žák nebo student **nabízí ve škole alkohol ostatním žákům**, dopouští se přestupku, viz výše. Pokud by podal alkohol jinému žákovi ve větší míře, opakovaně nebo sice v malém množství, ale velkému počtu dětí najednou (ve větší míře), může se jednat o podezření ze spáchání trestného činu podání alkoholu dítěti podle ustanovení § 204 trestního zákoníku (není zde ale povinnost takové jednání přerušit ani oznamovací povinnost podle trestního zákoníku). Při zjištění této skutečnosti je namístě přivolat Policii ČR k prošetření události a u nezletilého žáka vyrozumět zákonného zástupce. V případě, že je ohrožen život a zdraví dítěte, je nutné zavolat zdravotnickou záchrannou službu. Namístě je také vyrozumění OSPOD, neboť se jedná o dítě požívající alkohol (jsou naplněny podmínky uvedené v § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí), a to podléhá oznamovací povinnosti.

V případech, kdy se jedná o osobu mladší 18 let, je postup školy založen zpravidla pouze na školském zákoně: i) přinesení alkoholu do školského zařízení, ii) přinesení alkoholu z domova, iii) požití alkoholu ve školském zařízení. V případě nabízení alkoholu ve školském prostředí se může jednat o podezření z přestupku (případně, při splnění dalších, přísnějších podmínek, i o podezření ze spáchání trestného činu), a v takovém případě má školské zařízení možnost volat Policii ČR.

8.15 Návykové látky

Psychoaktivními látkami označujeme chemické látky primárně působící na centrálně nervovou soustavu, kde mění mozkové funkce a způsobují dočasné změny ve vnímání, náladě, vědomí a chování.

Užívání návykových látek u dospívajících je doprovázeno příznaky, které nás mohou včas varovat:

Náhlá změna osobnosti – z tichého studenta se náhle stává hlučný a otravný student. Změna může být postupná a zjevná pouze při reflexi. Může to být samozřejmě i naopak.

Změny nálady – změna z dobré na špatnou a zpět, zdánlivě bez důvodu, s výbuchy vyvolanými zdánlivě nepodstatnými událostmi, zhoršující se vztahy s rodinnými příslušníky a přáteli.

Změny ve fyzickém vzhledu nebo pohodě – změny v hmotnosti, spánku a obecném zdraví mohou být náhlé nebo postupné; mohou zahrnovat setřelou řeč, pomalost, zřetelné nebo rozšířené zornice, mluvení, euforii, nevolnost a zvracení, nedbalost v péči o sebe, změny ve stravovacích návycích nebo spánku.

Změna výkonu ve škole – znatelné zhoršení výkonu (zvláště když byl student do té doby pilný/á), záškoláctví, zmeškané hodiny, ztráta zájmu o oblíbené aktivity.

Zvýšená utajená komunikace s ostatními – často se to projevuje jako tajné telefonní hovory; některé z nich mohou být ovšem pouze typickým chováním dospívajících.

Zvýšená potřeba peněz – nákup léků nebo návykových látek stojí peníze a tím větší je potřeba peněz. Peníze však nejsou jedinou převáděnou komoditou mezi mladými lidmi; mohou to být různé věci osobní potřeby, oblečení, elektronika; výměnou za finance nebo návykové látky mohou být poskytovány také sexuální služby.

Konzumace NL ve škole

Zde je nutné si uvědomit, že tento postup se vztahuje nejen na nelegální návykové látky, ale rovněž na alkohol a v určité omezené míře i na tabák.

(1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci NL v prostorách školy a školského zařízení nebo v době školního vyučování či v rámci akcí pořádaných školou, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

(2) Návykovou látku je třeba žákovi odebrat za přítomnosti další osoby. K takovému účelu poslouží obálka – žák vloží NL za přítomnosti svědka do obálky, obálku pedagogický pracovník zalepí a svým podpisem přes přelep, podpisem svědka a žáka zajistí objektivitu úkonu. Podle zdravotního stavu žáka případně ihned informuje rychlou záchrannou službu. V případě, že není nutné volat rychlou záchrannou službu, sepíše o události stručný záznam s vyjádřením žáka, a to za přítomnosti svědka, a bezodkladně informuje vedení školy. Tento záznam předá k založení školnímu metodikovi prevence do jeho agendy.

(3) V případě, kdy je žák pod vlivem NL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou předlékařskou první pomoc a volá rychlou záchrannou službu a Policii ČR, pokud ji nevolala již dříve.

(4) Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník vyrozuměním zákonných zástupců.

(5) S ohledem na to, že po požití NL není žák způsobilý pobytu ve škole a účasti na vzdělávacím procesu, je nezbytně nutné, aby si jej převzali zákonní zástupci; pokud si jej nemohou zákonní zástupci převzít, může tak po jejich souhlasu učinit osoba blízká.

V případě, že zákonné zástupce nelze sehnat nebo si odmítnou pro žáka přijet, je nutné požádat o součinnost Policii ČR a OSPOD.

(6) Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že nezletilý žák konzumoval NL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky a dbát pokynů pracovníků školy. Zákonný zástupce má právo se písemně vyjádřit k této skutečnosti a postupu školy.

(7) Současně škola za podmínek stanovených v § 6 zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.

(8) Školní metodik prevence poskytne žákovi a jeho zákonným zástupcům základní informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

(9) Z konzumace NL ve škole je třeba vyvodit opatření stanovené školním řádem. Je ovšem nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je rizikový sobě a podle typu užití NL může být nebezpečný i okolí, ale jeho jednání z právního hlediska není významně škodlivé (z právního hlediska se zpravidla jedná o přestupkové jednání, na nějž se nevztahuje oznamovací povinnost); distributor se vždy dopouští jednání, které má znaky trestného činu. V případě distribuce je stanovena oznamovací povinnost.

(10) Prokázané navádění jiných žáků k užívání NL je považováno rovněž za velmi rizikové a může naplňovat podezření z trestného činu. Nevztahuje se na něj ale oznamovací povinnost podle trestního zákoníku.

(11) Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů, upravuje problematiku testování při důvodném podezření na ovlivnění návykovou látkou, ale je nutné si uvědomit, že testování dětí a studentů pedagogickými pracovníky je v podstatě nemožné. Aby mohl pedagogický pracovník podezřelého žáka testovat, musel by být uveden v tomto zákoně jako subjekt, který je oprávněn vyzvat anebo provést orientační vyšetření, a to není. Oprávnění k takovému testování mají pouze speciální subjekty, kterým toto právo ukládá zákon – příslušník Policie České republiky, příslušník Vojenské policie, příslušník nebo občanský zaměstnanec Vězeňské služby, strážník obecní policie nebo osoba pověřená kontrolou podle jiného právního předpisu.

Distribuce NL ve škole

Distribuce NL je v České republice považována za protiprávní jednání splňující znaky trestného činu. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující. Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci NL, musí škola o této skutečnosti vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu a je zde z hlediska trestního zákoníku povinnost takové jednání překazít. Vzhledem k tomu, že pedagogický pracovník nemůže takovou látku vyhodit nebo jinak znehodnotit, nezbývá mu nic jiného než kontaktovat Policii ČR.

Přechovávání NL ve škole

Přechovávání NL je vždy protiprávním jednáním. Podle množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je toto protiprávní jednání blíže specifikováno buď jako přestupek, nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin (provinění v případě nezletilého žáka). Toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.

Pedagogický pracovník nehodnotí, o jaký typ porušení zákona se jedná a zda se žák dopustil přestupku, nebo trestného činu. Protiprávnost jednání kvalifikuje policejní orgán.

V případě podezření, že žák u sebe přechovává NL, je nutné tuto látku zajistit a předat ji policii. Pedagogický pracovník nesmí a není oprávněn takovou látku zlikvidovat nebo předat zákonným zástupcům. Pokud by tak postupoval, dopustil by se protiprávního jednání.

Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany dětí v obci s rozšířenou působností.

Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsaným níže.

Nález NL ve škole

A. V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za NL, postupují takto:

- (1) Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury, neochutnávají ji, nepřesypají, nečichají k ní.
- (2) O nález ihned uvědomí vedení školy a Policii ČR. Zajištění látky provádí policie, pokud nehrozí zničení nebo ztráta látky. Pedagogický pracovník následně o nález zpracuje písemný záznam.

(3) V případě časové překážky na straně policie se z praktických důvodů doporučuje za přítomnosti dalšího pracovníka školy s použitím gumových/latexových rukavic vložit látku do obálky, napsat datum, čas a místo nálezu, obálku přelepit, přelep opatřit razítkem školy a podpisem pedagogického pracovníka a uschovat do školního trezoru, zajištěnou látku následně předat Policii ČR.

B. V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za NL, postupují takto:

- (1) Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- (2) O nález ihned uvědomí vedení školy, zákonného zástupce a Policii ČR.
- (3) O nález sepišou stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že žák zápis odmítne podepsat, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce.
- (4) V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem přivolanému lékaři, který se dostaví v případě, že to vyžaduje zdravotní stav žáka. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady NL jsou známy protilátky, které odstraní nebo zmírní akutní účinek NL. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

C. V případě, kdy mají pracovníci školy důvodné podezření, že některý ze žáků má NL u sebe, postupují takto:

- (1) Jedná se o důvodné podezření z protiprávního jednání. Může se jednat o podezření ze spáchání trestného činu, resp. provinění v případě nezletilých osob, nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR. Není zde sice oznamovací povinnost, ale pouze Policie ČR může provést prohlídku žáka a po příslušných expertizách nechat NL zničit v souladu s právními předpisy.
- (2) Pracovníci bezodkladně vyrozumějí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce nezletilého žáka.
- (3) Žáka je nutné mít do příjezdu policie izolovaného od ostatních žáků, ale zásadně pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věci.

Internetové portály:

<http://www.prevence-info.cz>

<http://www.drogy-info.cz/>

<http://www.adiktologie.cz/>

http://www.emcdda.europa.eu/topics/prevention_en

<https://www.drugabuse.gov/related-topics/prevention>

<http://www.nuv.cz/t/pprch>

<http://www.policie.cz/narodni-protidrogova-centrala-skpvc.aspx>

8.16 Aktuální problematika - odkazy

<https://www.msmt.cz/file/59682/> - Psychická krize/duševní nemocnění žáka

https://www.vitalia.cz/clanky/drogy-ve-forme-cukrovinek/?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu#dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=hpfeed.szhnp.blox – Cukrovinky, drogy

[Metodické doporučení pro školy a školská zařízení Škola a neštěstí: Jsme připraveni! - edu.cz](#)

9. Krizový plán školy

Všem osobám je v prostorách školy zakázáno užívat návykové látky - alkohol, tabák, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobící ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

Dne 31. května 2017 nabyt účinnosti zákon č. 65/2017 Sb., (tzv. protikuřácký zákon) o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, z něhož je patrný silný protikuřácký trend ve společnosti.

Pedagogové byli se zněním zákona a jeho vysvětlením prokazatelně seznámeni před jeho účinností.

Ve školských zařízeních platí zákaz prodeje i užívání tabákových výrobků, kuřáckých pomůcek, bylinných výrobků určených ke kouření a elektronických cigaret. Na zákaz upozorňují na viditelných místech grafické značky.

Zakazuje se prodej a výroba potravinářských výrobků a hraček napodobujících tvar a vzhled tabákových výrobků nebo kuřáckých pomůcek.

Tabákové výrobky

V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných platí zákaz kouření. Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je tento zákaz vyznačen grafickou značkou.

1. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci.
2. Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit
3. TU nebo jiný pedagogický pracovník sepíše o události stručný záznam (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní metodik prevence (dále jen MP) do své agendy. Vyrozumí vedení školy
4. Třídní učitel informuje zákonného zástupce.
5. Při opakování vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) obecního úřadu obce s rozšířenou působností.
6. Výchovná opatření ve spojitosti s kouřením budou řešena individuálně dle hloubky porušení školního řádu, popř. počtu opakování těchto porušení. Pokud žák bude opakovaně kouřit v prostorách školy, může být klasifikován druhým stupněm z chování – jedná se o závažné opakované porušení školního řádu.

Alkohol

V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných platí zákaz konzumace alkoholu.

1. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci.
2. Alkohol je třeba odebrat a zajistit.
3. Pedagogický pracovník posoudí, zda žáku nehrozí nějaké nebezpečí
4. V případě, že je ohrožen na zdraví a životě volá lékařskou službu první pomoci (155), informuje okamžitě zákonného zástupce žáka a dohodne se na dalším postupu.
5. Jestliže nebezpečí nehrozí, sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní MP do své agendy. Vyrozumí vedení školy.
6. V případě, že žák není schopný pokračovat ve výuce, vyrozumí škola zákonného zástupce, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. V případě nedostupnosti zákonného zástupce, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů. Může vyžadovat pomoc.
8. Zákonnému zástupci škola oznámí konzumaci alkoholu, i když je žák schopen výuky
9. Při opakování, splní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD.

10. Škola v zájmu dítěte informuje jeho zástupce o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace a doporučí rodičům, aby vyhledali odborníka.

11. Výchovná opatření spojená s požíváním alkoholu budou řešena individuálně dle hloubky porušení školního řádu, popř. počtu opakování těchto porušení. Pokud žák bude opakovaně požívat alkohol v prostorách školy nebo se přivede alkoholem do stavu, kdy je nutné vyhledat lékařskou pomoc, bude klasifikován druhým stupněm z chování – jedná se o závažné porušení školního řádu.

Nález alkoholu ve škole

1. Nález alkoholu v prostorách školy - nepodrobovat žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury- oznámit vedení školy - uložit u vedení školy pro případ důkazu - sepsat stručný záznam (TU, MP nebo další pracovník školy), založit do agendy MP

2. Zadržení alkoholu u žáka - nepodrobovat žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury - oznámit vedení školy - uložit u vedení školy pro případ důkazu - za přítomnosti MP nebo dalšího pedagoga sepsat stručný záznam (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne, uvést toto do zápisu, založit do agendy MP - vyrozumět zákonného zástupce, v případě opakování – oznámit OSPOD - v případě, že alkohol obsahuje i jiné příměsi, předat tekutinu přivolanému lékaři

Omamné a psychotropní látky

V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných je zakázána výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek. Je zakázáno i navádění k užívání těchto látek a vstup do školy pod vlivem OPL. Konzumace OPL ve škole - konzumace = porušení školního řádu- konzument je nebezpečný sám sobě, distributor všem.

1. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci
2. Návykovou látku odebrat a zajistit ji, aby nedošlo k další konzumaci
3. Pedagogický pracovník posoudí, zda žákovi nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, že je ohrožen na zdraví a životě volá lékařskou službu první pomoci (155), informuje okamžitě zákonného zástupce žáka a dohodne se na dalším postupu.
5. Jestliže nebezpečí nehrozí, sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka, (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní MP do své agendy. Vyrozumí vedení školy.

6. V případě, že žák není schopný pokračovat ve výuce, vyrozumí škola zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole
7. V případě nedostupnosti zákonného zástupce, vyrozumí škola OSPOD, vyčká jeho pokynů a vyžádá si pomoc.
8. Zákonnému zástupci škola oznámí konzumaci OPL, i když je žák schopen výuky.
9. Současně splní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD.
10. Škola v zájmu dítěte informuje zák. zástupce o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace, doporučí rodičům, aby vyhledali odborníka a informovali se o léčbě. Vysvětlí rodičům nutnost léčby a důležitost motivace.
11. Výchovní opatření spojená s užitím omamných a psychotropních látek budou řešena individuálně dle hloubky porušení školního řádu, popř. počtu opakování těchto porušení. Pokud žák bude opakovaně tyto látky užívat v prostorách školy nebo se přivede jimi do stavu, kdy je nutné vyhledat lékařskou pomoc, bude klasifikován druhým stupněm z chování – jedná se o závažné porušení školního řádu.

Nález OPL ve škole

1. Nález látky v prostorách školy:

- nepodrobovat žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury- ihned oznámit vedení školy

- za přítomnosti dalšího pracovníka vložit do obálky, napsat datum, čas a místo nálezu, přelepit, orazítkovat podepsat a uschovat do trezoru- o nálezu vyrozumět Policii ČR

2. Nález látky u žáka - nepodrobovat žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury - ihned oznámit vedení školy- za přítomnosti ředitele školy (případně zástupce ŘŠ nebo MP) sepsat stručný záznam (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne, uvést tuto skutečnost do zápisu, založit do agendy MP- v případě, že se látka našla u žáka, který se jí intoxikoval, předat zajištěnou látku přivolanému lékaři

3. Podezření, že žák má u sebe OPL:- vyrozumět Policii ČR, zkonzultovat postup - informovat zákonného zástupce- žáka izolovat a do příjezdu Policie ČR ho mít pod dohledem

- v žádném případě neprovádět osobní prohlídku ani prohlídku jeho věci

4. Distribuce OPL ve škole: distribuce a šíření = trestný čin- vyrozumět Policii ČR, zkonzultovat postup- vyrozumět zákonného zástupce a OSPOD

10.Kontakty

www.bezpecnyinternet.cz

www.seznamsebezpecne.cz

www.bezpecne-online.cz

www.bezpecne-online.cz/internetova-poradna

www.i-bezpecne.cz

www.pomoc-online.cz

www.horkalinka.net

www.linkabezpeci.cz

www.jmskoly.cz sekce „Prevence“

www.msmt.cz sekce „Prevence“

<http://prevence-info.cz> – informace MŠMT

www.idealni.cz - o mentální bulimii a mentální anorexii

www.nekurte.cz, www.dokurte.cz – problematika kouření

www.odrogach.cz

www.drogy.net

www.drogy-info.cz

www.sikana.org - aktuální informace v problematice, vzdělávání, příběhy, konference

www.minimalizacesikany.cz - projekt nadace O2 (garant PhDr. Michal Kolář

www.sikana.cz - občanské sdružení proti šikaně - šikana ve škole, v zaměstnání

www.msmt.cz - legislativa, vzdělávání, granty, certifikace preventivních programů

www.drogy-info.cz - informační portál o drogách, legislativě, poradna, kontakty, literatura

www.odrogach.cz - jak se chovat, kontakty, poradna, diskusní fóra, krizové scénáře

www.volny.cz/metodik - Česká asociace školních metodiků prevence

www.adiktologie.cz - portál s kompletní nabídkou informací v oblasti prevence

www.zivot-bez-zavislosti.cz - stránky nestátní, neziskové organizace

Kontakty na krizová, poradenská a preventivní zařízení

Oblastní metodik prevence

jméno: PhDr. Lenka Skácelová

adresa: Okresní metodik prevence - Sládkova 45, 613 00 Brno

telefon: 548 526 802

Psychiatr

jméno: Centrum dětských odborných zdravotnických služeb Brno,

adresa: Žerotínovo náměstí 4/6 Brno 602 00

telefon: 533 302 111

Policie Pohořelice

Obvodní oddělení Pohořelice

Loděnická 754

691 23 Pohořelice

tel.:974 626 780

519 424 158

e-mail:bo.oop.pohorelice.sekret@pcr.cz

jméno : pprap. Petr Lehoczký

Loděnická 754, 691 23 Pohořelice

telefon: 974 632 772

Justice

jméno: Městský soud v Brně-infocentrum

adresa: Polní 994 / 39 Brno 608 01

telefon: +420 5465 33333

Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti, PPP Brno

Sládkova 45, 613 00 Brno

e-mail: pppsladkova@volny.cz

tel.: 548 526 802 mob.:723 252 765

Společnost Podané ruce o.p.s.

Hilleho 1842/5, Černá Pole, 602 00 Brno

T: (+420) 545 247 535

E: info@podaneruce.cz

Web: www.podaneruce.cz

Středisko výchovné péče

Veslařská 246, 637 00 Brno

Ambulance: 722 952 499

Vedoucí SVP: 722 930 411

Celodenní program: 770 131 654

Pracovníci OSPOD a kurátoři pro mládež

Městský úřad Břeclav Mgr. Dagmar Gasnářková,

vedoucí OSPOD, kurátor pro mládež

telefon: 519 311 411

e-mail: dagmar.gasnarkova@breclav.org

Městský úřad Pohořelice

telefon: **519 301 354**

e-mail: magda.konakova@pohorelice.cz

OSPOD Pohořelice stursova@pohorelice.cz, hola@pohorelice.cz

telefon: **519 301 355**

Krajský úřad JMK / Odbor školství

Mgr. Lenka Možná, protidrogový koordinátor

pracoviště: Cejl 73 , 601 82 Brno

telefon: **541 658 310**

e-mail: mozna.lenka@kr-jihomoravsky.cz

Krajské ředitelství PČR JMK

mjr. PhDr. Soňa Svobodová, vedoucí oddělení

telefon: **974 621 207, 724 081 754**

e-mail: tiskjm@mvcv.cz

por. Mgr. Zdeňka Procházková, koordinátor prevence

telefon: **974 622 458, 602 161 766**

e-mail: tiskjm@mvcv.cz, prevencejm@mvcv.cz

nprap. Petra Hrazdířová, prevence Brno, Inf. centrum policie

telefon: **974 624 026**

e-mail: icpjm@mvcv.cz

nprap. Milan Gruška, prevence Brno, Inf. centrum policie

telefon: **974 624 025**

e-mail: icpjm@mvcv.cz

po - pá 6.30 – 14.30

www.policie.cz

Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje

Preventivně informační oddělení

Na uvedených číslech jsou poskytovány informace
všem školám a školským zařízením JM kraje.

Příční 31, 602 00 Brno

Vyšetřování kyberšikany

Zdarma

npor. Mgr. Radoslav Novák, vedoucí oddělení

telefon: **974 625 325**

por. JUDr. Michaela Kučerová

telefon: **974 625 861**

po – pá 06.30 – 14.30

3. oddělení OOK – UO SKPV MR PCR Brno

PPP Brno – město PhDr. Lenka Skácelová

Hybešova 15, 600 00 Brno pracoviště: Sládkova 45, 613 00 Brno

telefon: **548 526 802**

e-mail: skacelova@pppbrno.cz

www.poradenskecentrum.cz

PPP Břeclav Mgr. Helena Adamusová

Bratří Mrštíků 30, 690 01 Břeclav

telefon: **519 373 996**

e-mail: ppp_adamusova@quick.cz

Spondea, Krizové centrum pro děti a mládež (s nepřetržitým provozem) – centrum pro
týrané, zneužívané a ohrožené děti

Krizová linka : 541 235 511, e-mail: krizovapomoc@spondea.cz

Preventivní přednášky: spondea@spondea.cz

Občanské sdružení **Anabell**, Milady Horákové 50, Brno

Poradenství pro osoby s poruchami příjmu potravy

a jejich blízké

Sociální poradenství, psychologické poradenství, psychoterapie, nutriční terapie, gastroenterologie, volnočasové skupinové aktivity, pobytové programy, internetové poradenství, korespondenční kurzy, kurzy vaření aj.

telefon: **542 214 014**

e-mail: posta@anabell.cz

www.anabell.cz

Středisko výchovné péče HELP ME, Bořetická 2, 629 00 Brno

Primární prevence: ambulantní část

Sekundární prevence: internátní část

Odbornou péči zajišťují psychologové a speciální pedagog.

- Odborná pomoc pro děti s častými kázeňskými přestupky ve škole i mimo školu.
- Psychické problémy dětí i celé rodiny – alkoholismus, týrání dětí, nevhodné rodičovské přístupy k dětem, dětské deprese, sebevražedné pokusy, nezvládnuté rozvody apod.
- Dobrovolné terapeutické pobyty pro děti od 6 – 18 let.

Pobyty jsou hrazeny MŠMT, platí se pouze stravné.

Během těchto pobytů probíhá v našem středisku školní výuka dle plánů kmenových základních škol dětí.

Nestátní Středisko výchovné péče,

zaměřeno na děti 6 - 18 let s poruchami chování

Služby zdarma

Jednorázový vstupní poplatek 100,- Kč

Stravné 120,- Kč / den

Vladislav Vaňák

telefon: **544 216 178**

e-mail: helpme@volny.cz

po – čt 8.00 - 18.00

pátek 8.00 - 14.00

www.svphelpme.cz

LUŽÁNKY – Středisko volného času, Brno

Lidická 50, 658 12 Brno

Volnočasové aktivity pro děti a mládež

Primární prevence: poskytování zájmového vzdělávání dětem, mládeži i dospělým v oblasti volnočasových aktivit.

Ing. Milan Appel, ředitel SVC Lužánky

telefon: **549 524 101, 602 826 473**

e-mail: luzanky@luzanky.cz

otevřeno denně

www.luzanky.cz

11. Literatura

Bendl, S. Prevence a řešení šikany ve škole, ISV, 2003

Doyle, T. W. Proč mě pořád někdo šikanuje? /rady, jak zvládat malé tyrany/, Pragma, 2002

Erb, H. H. Násilí ve škole a jak mu čelit, Amulet, 2000

Holeček, V. Agresivita a šikana mezi dětmi, Pedagogické centrum, 1997

Instruktoři Brno, Fond her (52 nejlepších her z akcí a kurzů), Computer Press, 2007

Kolář, M. Bolest šikanování, Portál, 2005

Kolář, M. Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc, Portál, 2000

Kolář, M. (editor) Školní šikanování: sborník příspěvků 1. celostátní konference 2004, [Pedagogická fakulta UP v Olomouci, 30.3.2004], Společenství proti šikaně, 2004

Kocurová, M. Agresivita a šikanování: studijní text kurzu PC Plzeň, Pedagogické centrum Plzeň, 2002

Lavičková, M. Násilí a co s ním?, Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta 2004

Lovasová, L. Šikana, Sdružení Linka bezpečí, 2005

Neuman, J. Dobrodružné hry a cvičení v přírodě, Portál, 1998

Provazníková, H., Vaníčková, E. Ohrožené děti, Růžová linka, 1998

Říčan, P. Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí, Portál, 1995

Šimanovský, Z., Šimanovská, B. Hry pro rozvoj zdravé osobnosti, Portál, 2005
Šimanovský, Z. Hry pro zvládání agresivity a neklidu, Portál, 2002
Šturma, J. Šikanování a šikanování jako pedagogický problém, Líp, 2001
Vágnerová, M. Psychopatologie pro pomáhající profese, Portál, 1999
Vaničková, E. Malý lexikon šikanování, Růžová linka
Vaničková, E., Spilková, J., Procházková, J. Šikanuji, šikanuješ, Růžová linka, 1997
Vaničková, E., Provazníková, H. Dítě a škola, Růžová linka
Vaničková, E. Ochrana dětí před násilím, Růžová linka
Vaničková, E. Cesta za poznáním šikany, šikanování mezi dětmi, Česká společnost na ochranu dětí, 2002
periodika
Prevence, vydává o.s. Život bez závislostí, měsíčník
Speciální pedagogika, vydává Univerzita Karlova v Praze (ped. fakulta), čtvrtletník

12. Evaluace MPP

- TU každý měsíc odevzdávají zprávu metodikovi prevence o situaci ve třídě
- aktivity a dění související s činností metodika prevence MP zapisuje do Deníku MP
- po programech s odborníky z PPP vyhodnotí TU zjištěné výsledky, využije návody k další práci
- shrnutí celoroční činnosti do on-line dotazníku preventivních aktivit
- práce na TH
- 1-2x ročně dotazníky tříd dle aktuální potřeby
- pohovor se třídami
- třídní schůzky – rozhovory s rodiči, připomínky, návrhy
- zástupci tříd dávají podněty školnímu parlamentu, spolupracují s VP
- spolupráce s psychologkou školy
- využití schránky důvěry
- ŘŠ pravidelně informuje širší vedení školy o důležitých aktivitách, organizuje pravidelné setkání školního poradenského pracoviště včetně mateřské školy.

13. Závěr

MPP na školní rok 2023/24 vychází z evaluačního dotazníku, který zjišťoval klima tříd a problematiku návykových látek.

Součástí MPP je plán proti šikaně a podrobnější krizový scénář, MPP je aktualizován o nová doporučení MŠMT. Je součástí prevence školní neúspěšnosti žáků.

MPP doplňují dokumenty Krizový plán školy, Prevence a strategie řešení školní neúspěšnosti žáků a předcházení rizikovému chování.

Preventivní program pro rok 2023/2024 se přizpůsobuje aktuální situaci a potřebám žáků školy.

14. Přílohy

14.1 Dopis rodičům ohledně šikany

Vážený rodiče,

naše škola se v letošním roce zaměřila na slušné a bezpečné chování, ochranu mladších a slabších. Nicméně ani my nejsme imunní proti šikanování.

Chceme zachytit případné ubližování slabším hned v samém počátku, a k tomu potřebujeme vaši spolupráci a pomoc.

Součástí Preventivního programu, který je umístěn na webových stránkách školy, je i Program proti šikanování, další informace a případné kontakty k této problematice. Prosíme, abyste s programem seznámili.

Kdybyste měli podezření či dokonce jistotu, že je vašemu dítěti ubližováno, bezprostředně se obraťte na nás, učitele. Situaci budeme ihned a neprodleně řešit.

Děkujeme za Vaši podporu.

S přátelským pozdravem

Školní poradenské centrum a vedení školy ZŠ a MŠ Vranovice

14.2 Návody pro vyučující ve stručné podobě

NÁVYKOVÉ LÁTKY

1. NALEZENÍ „TOLEROVANÉ“ DROGY:

- a) Učitel zamezí další konzumaci drogy, po odejmutí drogy žákovi zapíše čas a jméno žáka na sáček s drogou, pak prodiskutuje problém s žákem (třídní učitel, ŠMP, VP, ředitel školy). Předá informaci třídnímu učiteli.
- b) Třídní učitel informuje zákonného zástupce (zve ho na výchovnou komisi do školy).
- c) Třídní učitel, popř. ŠMP informuje ostatní kolegy, dále postupuje podle školního řádu.

2. NALEZENÍ NEDOVOLENÉ DROGY:

- a) odebrání látky žákovi za přítomnosti dalšího pedagoga
- b) pedagog, který našel drogu, ji uloží do obálky, poté
- c) informuje neprodleně ŠMP a ředitele školy
- d) pedagog, který našel drogu, dále zapíše na obálku jméno žáky, datum, hodinu, místo zajištění, kdo odebral, jméno svědka, podpis (ŠMP)
- e) obálku zalepí, předá řediteli, ten pak opatří razítkem školy a dá do trezoru
- f) ředitel přivolá Policii ČR
- g) ředitel informuje zákonného zástupce
- h) ředitel si nechá podepsat převzetí látky Policií
- i) ředitel informuje ostatní členy sboru a postupuje podle školního řádu

3. NALEZENÍ ŽÁKA POD VLIVEM OMAMNÝCH LÁTEK NEBO S ABSTINENČNÍMI PŘÍZNAKY

- a) daný pedagog odvede žáka ze třídy do jiné místnosti
- b) zajistí nad ním dohled do doby, než si ho převezmou rodiče, popř. lékař
- c) poté informuje metodika prevence

d) volá zákonnému zástupci, případně RZS

!!! UČITEL NESMÍ PROHLEDÁVAT VĚCI ANI TESTOVAT ŽÁKA NA PŘÍTOMNOST DROGY!!!

ŠETŘENÍ POLICIÍ

1) Policista se prokáže řediteli školy policejním odznakem.

2) Písemně je zaznamenáno číslo policisty a jméno policisty, jméno žáka a datum. Při pochybnostech ověřit telefonicky na pracovišti policisty.

3) Ředitel školy se seznámí s předmětem policejního úkonu a s důvody, jež k němu vedou.

4) Ředitel zajistí dohled dospělé osoby po celou dobu služebního úkonu, a to i když je proveden ve škole,

5) Vyrozumění rodičů provádí policista předem (u osoby mladší 15 let informuje také orgán sociálně právní ochrany mládeže), v případě, že tak neučinil, informuje rodiče ředitel školy – o způsobu vyrozumění se domluví s policistou.

6) Při převážení na stanici je žák po ukončení procesu předán zpět do školy nebo je předán zákonnému zástupci.

Pro děti a mládež platí v plné míře presumpce nevinny.

PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI

1. V případě, že je zaměstnanec školy svědkem trestné činnosti nebo se o ní dozví, ohlásí to řediteli školy.

Je proveden písemný zápis.

2. Ředitel celou záležitost oznámí Policii ČR.

ŠIKANA a KYBERŠIKANA

a) Učitel, který má podezření na šikanu, konfrontuje své pozorování s dalšími kolegy.

b) Co nejdříve oznámí své podezření vedení školy, výchovnému poradci a konzultuje další postup.

c) V případě kyberšikany pomůže s pomocí IT kolegy oběti zajistit důkazy a zamezí útočníkovi přístup

k telefonnímu číslu či k jiné službě.

d) Učitel v případě kyberšikany zajistí pomoc odborného pracovníka (IT expert, PPP, policie)

e) ŠMP a třídní učitel provedou rozhovor s informátory a oběťmi zvlášť.

f) Společně vytipují vhodné svědky, vedou individuální, případně konfrontační rozhovor s nimi, informace

zapisují a porovnávají.

g) Třídní učitel zajistí ochranu oběti.

h) ŠMP a třídní učitel vedou individuální nebo konfrontační rozhovor s agresory.

i) ŠMP svolává výchovnou komisi.

j) ŠMP se spojí s rodiči oběti a s rodiči agresorů.

k) Výchovná komise vede rozhovor se všemi rodiči.

l) Třídní učitel dále pracuje se třídou.

ZÁŠKOLÁCTVÍ

1) Pokud se jedná o podezření na záškoláctví, třídní učitel vše nejprve důkladně vyšetří a najde příčinu

záškoláctví.

2) Třídní učitel naváže kontakt s rodiči a vysvětlí situaci.

3) Třídní učitel se obrátí na školní poradenské pracoviště nebo na pedagogicko-psychologickou poradnu a prodiskutuje problém.

4) Třídní učitel komunikuje s dítětem, společně hledá cesty k nápravě – vždy shrnout, co

bylo v rozhovoru

dohodnuto, nejlépe udělat zápis.

5) Třídní učitel se po dohodě s rodinou snaží žákovi pomoci k návratu do školy.

6) Třídní učitel postupuje podle školního řádu.

VANDALISMUS

1) Určený dozor na chodbách a jiných místech školy se co možná nejvíce snaží eliminovat jev během

přestávek a volných hodin.

2) Zjistí – li učitel viníka vandalismu, seznámí s tím jeho rodiče. Viník nahradí úmyslně způsobenou škodu.

Učitel dále postupuje podle školního řádu.

3) Škodu většího rozsahu nahlásí učitel řediteli školy a ten neprodleně nahlásí Policii ČR.

4) U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo jeho rodinný zástupce, je zvolen tento způsob

nápravy škody.

5) O škodě daný učitel provede písemný záznam, ze kterého budou vyplývat všechny důležité skutečnosti.

Postupujeme dle školního řádu.

14.3 Témata prevence podle zařazení v RVP

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

Očekávané výstupy

1. stupeň — 2. období

Žák

ČJL-5-1-06 rozpoznává manipulativní komunikaci v reklamě

2. stupeň

ČJL-9-1-03 rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj

ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy – 1. období

žák

ČJS-3-2-01 rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům

Očekávané výstupy – 2. období

žák

ČJS-5-2-01 vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)

ČJS-5-2-02 rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu řešení

ČJS-5-2-03 rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy

ČJS-5-2-04 orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy

ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

Očekávané výstupy – 1. období

žák

ČJS-3-5-02 rozezná nebezpečí různého charakteru, využívá bezpečná místa pro hru a trávení volného času; uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu, jedná tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných

ČJS-3-5-03 chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné; ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek

Očekávané výstupy – 2. období

žák

ČJS-5-5-04 uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události; vnímá dopravní situaci, správně ji vyhodnotí a vyvodí odpovídající závěry pro své chování jako chodec a cyklista

ČJS-5-5-05 předvede v modelových situacích osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek

ČJS-5-5-06 uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou

ČJS-5-5-08 uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví a orientuje se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku

DĚJEPIS

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

MODERNÍ DOBA

Očekávané výstupy

žák

D-9-7-03 charakterizuje jednotlivé totalitní systémy, příčiny jejich nastolení v širších ekonomických a politických souvislostech a důsledky jejich existence pro svět; rozpozná destruktivní sílu totalitarismu a vypjatého nacionalismu

D-9-7-04 na příkladech vyloží antisemitismus, rasismus a jejich nepřijatelnost z hlediska lidských práv

D-9-7-05 zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí

VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

Člověk ve společnosti

Očekávané výstupy

žák

VO-9-1-02 rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu

VO-9-1-03 zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování a aktivně proti němu vystupuje

VO-9-1-05 kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí

VO-9-1-07 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, případné neshody či konflikty s druhými lidmi řeší nenásilným způsobem

VO-9-1-08 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám

VO-9-1-09 rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti

Člověk jako jedinec

Očekávané výstupy

žák

VO-9-2-01 objasní, jak může realističtější poznání a hodnocení vlastní osobnosti a potenciálu pozitivně ovlivnit jeho rozhodování, vztahy s druhými lidmi i kvalitu života

VO-9-2-02 posoudí vliv osobních vlastností na dosahování individuálních i společných cílů, objasní význam vůle při dosahování cílů a překonávání překážek

VO-9-2-03 rozpoznává projevy záporných charakterových vlastností u sebe i u druhých lidí, kriticky hodnotí a vhodně koriguje své chování a jednání

Člověk, Stát a právo

Očekávané výstupy

žák

VO-9-4-05 přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod, rozumí povinnostem občana při zajišťování obrany státu

VO-9-4-07 provádí jednoduché právní úkony a chápe jejich důsledky, uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy – osobní přeprava; koupě, oprava či pronájem věci

VO-9-4-08 dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují a uvědomuje si rizika jejich porušování

VO-9-4-09 rozlišuje a porovnává úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činnosti a spolupráce při postihování trestných činů

VO-9-4-10 rozpozná protiprávní jednání, rozliší přestupek a trestný čin, uvede jejich příklady

Mezinárodní vztahy, globální svět

Očekávané výstupy

žák

VO-9-5-06 uvede příklady mezinárodního terorismu a zaujme vlastní postoj ke způsobům jeho potírání, objasní roli ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany státu a při řešení krizí nevojenského charakteru

CHEMIE

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

CHEMIE A SPOLEČNOST

Očekávané výstupy

žák

CH-9-7-03 orientuje se v přípravě a využívání různých látek v praxi a jejich vlivech na životní prostředí a zdraví člověka

VÝCHOVA KE ZDRAVÍ

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák

VZ-9-1-01 respektuje přijatá pravidla soužití mezi spolužáky i jinými vrstevníky a přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů v komunitě

VZ-9-1-02 vysvětlí role členů komunity (rodiny, třídy, spolku) a uvede příklady pozitivního a negativního vlivu na kvalitu sociálního klimatu (vrstevnická komunita, rodinné prostředí) z hlediska prospěšnosti zdraví

VZ-9-1-03 vysvětlí na příkladech přímé souvislosti mezi tělesným, duševním a sociálním zdravím; vysvětlí vztah mezi uspokojováním základních lidských potřeb a hodnotou zdraví

VZ-9-1-04 posoudí různé způsoby chování lidí z hlediska odpovědnosti za vlastní zdraví i zdraví druhých a vyvozuje z nich osobní odpovědnost ve prospěch aktivní podpory zdraví

VZ-9-1-06 vyjádří vlastní názor k problematice zdraví a diskutuje o něm v kruhu vrstevníků, rodiny i v nejbližším okolí

VZ-9-1-09 projevuje odpovědný vztah k sobě samému, k vlastnímu dospívání a pravidlům zdravého životního stylu; dobrovolně se podílí na programech podpory zdraví v rámci školy a obce

VZ-9-1-11 respektuje změny v období dospívání, vhodně na ně reaguje; kultivovaně se chová k opačnému pohlaví

VZ-9-1-12 respektuje význam sexuality v souvislosti se zdravím, etikou, morálkou a pozitivními životními cíli; chápe význam zdrženlivosti v dospívání a odpovědného sexuálního chování

VZ-9-1-13 uvádí do souvislostí zdravotní a psychosociální rizika spojená se zneužíváním návykových látek a životní perspektivu mladého člověka; uplatňuje osvojené sociální dovednosti a modely chování při kontaktu se sociálně patologickými jevy ve škole i mimo ni; v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc sobě nebo druhým

VZ-9-1-14 vyhodnotí na základě svých znalostí a zkušeností možný manipulativní vliv vrstevníků, médií, sekt; uplatňuje osvojené dovednosti komunikační obrany proti manipulaci a agresi

VZ-9-1-16 uplatňuje adekvátní způsoby chování a ochrany v modelových situacích ohrožení, nebezpečí i mimořádných událostí

TĚLESNÁ VÝCHOVA

1. stupeň

Očekávané výstupy – 1. období

žák

TV-3-1-03 spolupracuje při jednoduchých týmových pohybových činnostech a soutěžích

Očekávané výstupy – 2. období

žák

TV-5-1-06 jedná v duchu fair play: dodržuje pravidla her a soutěží, pozná a označí zjevné přestupky proti pravidlům a adekvátně na ně reaguje; respektuje při pohybových činnostech opačné pohlaví

2. stupeň

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ZDRAVÍ

Očekávané výstupy

žák

TV-9-1-04 odmítá drogy a jiné škodliviny jako neslučitelné se sportovní etikou a zdravím; upraví pohybovou aktivitu vzhledem k údajům o znečištění ovzduší

ČINNOSTI PODPORUJÍCÍ POHYBOVÉ UČENÍ

Očekávané výstupy

žák

TV-9-3-02 naplňuje ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky – čestné soupeření, pomoc handicapovaným, respekt k opačnému pohlavní, ochranu přírody při sportu

TV-9-3-03 dohodne se na spolupráci i jednoduché taktice vedoucí k úspěchu družstva a dodržuje ji

TV-9-3-04 rozlišuje a uplatňuje práva a povinnosti vyplývající z role hráče, rozhodčího, diváka, organizátora

